

TRONDHEIM KOMMUNE

BALANSE KUNST

aktivitet belyse ytringsfriheten grunn-
leggende ungdomskulturer rus hatkriminalitet
tilbud arenaer tilhørighet gruppe stigmatisering
erfaringskonsulent dynamikk selvstendighet videre fokus
mulighet sårbarhet gruppe tverretattlig
digitale samarbeidet stemmene samtaler
konsekvenstenkning papir motor sexologsamtaler
familie mangfold samordne sentrum saks positive
A4-liv systemnivå lytte USIT vold helhetlig
bekymring mål sårbar direkte spesifikt nærmiljø
godt opplever intervensjonsarbeid hasjavvenning
samarbeid kjønnsideitet koordineringsrollen
spesielt
endring utvikling sterkere skjæringspunktet normalitetsbegrepet
nettverk stein psykolog-
helg ungdomsmiljø samtaler
bilcross sammensatt konsekvenser
flyktninger mennesker levekår

INNHOOLD

Lederen	
<i>Camilla Wright</i>	4
Året 2019 i tall	
<i>Matz Seifried</i>	8
Spesialisthelsetjenesten – en tjeneste for spesialister?	
Eller: Ti bud til en ung mann som vil ha hjelp	
<i>Vebjørn Brækken</i>	24
Forbrytelser som fag	
<i>Geir Vågen</i>	26
Guttegruppa Hvem, hva, mann?	
<i>Tom Inge Bekkadal</i>	29
Ruskontrakt og rusreform – bedre å gjøre noe, enn å gjøre ingenting	
<i>Chris Branem</i>	33
Sosialt arbeid – En balansekunst?	
<i>Marianne Langeland & Live Næss</i>	36
Samhandling & Samarbeid rundt ungdommer som begår kriminalitet	
<i>Tor Kristian Stinessen</i>	38
Relasjon og Relasjonskompetanse – Hva betyr det i praksis?	
<i>Arne Brunborg</i>	41
Tanker om grunn- og videregående skole, sett fra en sosialpedagogisk læringsarena	
<i>Bjørn Joar Jenssen</i>	45
Bare til låns – om løsrivelse, eierskap og kjærlighet	
<i>Rannveig Damås Hermansen</i>	50
Å fylle tomrommet – fra sårbare ungdommer til unge kriminelle	
<i>Karim Essahli & Marshalee Jones</i>	52

LEDEREN

Camilla Wright
*Sosionom, avdelingsleder,
og ansatt i Uteseksjonen*

Da er det den tiden på året igjen, når vi finner ut at dagene, ukene, månedene og årene går så altfor fort, og at vi heller ikke denne gang er ute i god tid..

Tror ikke grunnen er latskap, tror heller ikke det mangler på vilje og pågangsmot, men rett og slett et resultat av at tiden ikke strekker til, og at prioriteringsnøkkelen (som det så fint heter på kommunalt språk) er enkel. For alle ansatte i Uteseksjonen i Trondheim er det ungdommene og deres familier som alltid vil bli prioritert først, da kommer årsrapporten sånn midt i året.

Det å sette av tid til å skrive om jobben og om det som opptar oss kan virke som enda en oppgave og enda mindre tid til det vi mener er viktig. Etter å ha vært pådriver og for noen et gnagsår på akkurat dette, så er gevinsten så mye mer enn gode tilbakemeldinger fra andre eller et klapp på skulderen. Gevinsten er å få en bevissthet rundt egen faglighet.

Etter å ha jobbet mange år med ungdom på en måte som gjør at du får lov til å bli kjent, å bety noe for den andre og at man selv ofte også åpner opp for at de betyr noe for deg. Et spørsmål jeg stiller meg selv relativt ofte; når er hjertet fullt? Etter å ha jobbet og lest hva som opptar ansatte i Uteseksjonen, så oppleves det som å få svar. Det blir ikke fullt, fordi det jobbes kontinuerlig med å skape plass til enda en til, - og enda en.....

Det kan oppleves som både litt kleint, pompøst og rart og skrive om følelser knyttet til jobben man får betalt for å gjøre, til tider også ganske svulstig og noen vil si lite profesjonelt, men jeg drister meg til å påstå at den som intet våger, intet vinner..

Uteseksjonen i Trondheim har nå eksistert i sin nåværende form i 6 år. Med hvert år så ser vi at det blir flere og flere ungdommer og familier som trenger vår bistand og vår kompetanse. Oppgavene blir flere og mer komplekse og sammensatte. Dette viser at vi treffer med vårt tilbud. Vi når flere med vår innsats, men det er også noen elementer i dette som bekymrer. Når vi går gjennom våre aktivitetstall i vårt fagverktøy, SOMA, så ser vi en økning i registrerte arbeidstimer. Det er nesten en dobling fra 2018, uten at Uteseksjonen er tilført større personalressurser.

Tradisjonelt så har Uteseksjonen et lavt sykefravær, liten turnover og god score på ulike arbeidsmiljøundersøkelser, men jeg er bekymret for hvordan å ivareta ansatte som over tid har en så stor arbeidsbelastning. For å forebygge slitne ansatte, utbrenthet og generelt dårlig stemning, så har vi forsøkt å sette intern veiledning inn i et system som skal sikre kontinuitet samt et rom der

man kan bare være, men også bringe inn det som er viktig for hver enkelt ansatt.. Dette er det vår egen psykolog som har ansvaret for, og det har blitt tatt godt imot. Det er også startet en prosess med å ha individuelle samtaler med verneombud for å sikre at alle blir fanget opp med fokus på arbeidsmiljø og generell HMS. Som leder for 18 individuelle hoder, er det viktig at alle føler en tilhørighet, at det er rom for utvikling og at dette er et sted vi hører til, hvor vi kan le og gråte så høyt eller lavt man bare vil. Det er mye som taler for at dette er den beste forebyggingsstrategien når det kommer til å beholde gode og kompetente fagfolk.

Så langt kan det virke som vi lykkes, og som det vil bli presentert i ulike former i denne årsrapporten. Her kan dere lese om hva som opptar Uteseksjonen, både på godt og vondt. Vi er opptatt av at ungdom skal bli sett, hørt og møtt og vi skal bestrebe å gjøre noe med det de sier. Vi skal ha tro på at endring skal skje hos ungdommene, men også at det ligger uforløst potensiale hos voksne og systemene rundt de samme ungdommene. Som leder for Uteseksjonen har jeg det siste året vært i mange møter, og på mange konferanser som har fokus på barn og unges medvirkning og at de skal være sentrale i beslutninger som tas rundt dem. Det er også blitt snakket mye om at vi som voksne skal gjøre det trygt for barn å fortelle om det som er vanskelig. Vi får mange gode råd og innspill fra de unge selv, på hvordan dette kan gjøres i praksis, men opplever dessverre at vi fortsatt har en vei å gå. Ungdommene som vi møter forteller om løfter som blir brutt, og at de

“
Vi er opptatt av at ungdom skal bli sett, hørt og møtt – og vi skal bestrebe å gjøre noe med det de sier.

I Uteseksjonen blir det ikke fullt, fordi det jobbes kontinuerlig med å skape plass til enda en til – og enda en.....

ofte får høre at de ikke passer inn, og systemer som ikke er laget for å imøtekomme det de selv sier at de trenger. Medfører det da riktighet at vi tar barn og unges medvirkning på alvor? Er vi som fagfolk endringsdyktige nok, og “tørr” vi operasjonalisere begrepet innovasjon som en del av vår metodikk og fagutvikling?

I forhold til resten av mandatet og oppdraget til Uteseksjonen ser vi fortsatt at vi har et mer “urolig” ungdomsmiljø og at det dessverre ser ut at tendensen med mer vold, rus og kriminalitet i noen miljøer fortsetter. De ungdommene som vi møter, både på oppsøkende og i vårt oppfølgingsarbeid er yngre og har mer sammensatte og komplekse utfordringer. Dette har ført til at vi har måttet endre en del på hvordan vi jobber og da særlig med tanke på involvering av foreldre. Dette har ført til at vi har utviklet et lavterskeltilbud til foreldre, hvor prinsippene er å være tilgjengelig for råd og veiledning når behovet oppstår. Dere kan bli bedre kjent med dette tilbudet med å lese beskrivelsen på vår nettside; <https://www.trondheim.kommune.no/uteseksjonen/>

2019 var også det året vi så at statistikken på ungdomskriminalitet snur, og det er en økning i antall forhold som involverer ungdommer under 18 år. Vi har også for første gang i min karriere sett at to ungdommer på 16 år har blitt fengslet. De har blitt dømt til lange straffer med ubetinget fengsel. Dette er noe som har gjort sterkt inntrykk på både meg og øvrig ansatte i Uteseksjonen. Vi opplever en større tendens til at ansvar forskyves, skyld fordeles og at voksenverdenen spiller fallitt. Vi mangler verktøy og kunnskap for å møte dette, og nok en gang så er vi altfor sene til å stoppe en sett utvikling. Taperne er barna, og ja, de er fortsatt barn når de er 16 år. I diskusjoner med både kommuneledelse og interne og eksterne samarbeidspartnere, politikere og fagmiljø så opplever vi en hardere tone. Jeg blir nysgjerrig

på om dette gjenspeiler samfunnet forøvrig? Jeg drister meg til å påstå at det vi ser kan være en klar følgefeil av at terskelen for plassering på institusjon har blitt høy, parallelt med at vi ikke har bygd robuste nok tiltak for å møte den økte mengden ungdom som da fortsetter å være i sitt nærmiljø og hos sine familier. Jeg tenker at politikerne i Trondheim må få beskjed om at det ofte er vanskelig å få i både pose og sekk. Når de jubler for mindre bruk av plasseringer kan de ikke samtidig gråte for økt ungdomskriminalitet. Det er også viktig å påpeke at økning av ungdomskriminalitet ikke bare er en lokal trend, men at det også er en økning nasjonalt, særlig i de største byene.

Men - for å ikke la negativiteten ta for stor plass er det også viktig å beskrive alle de møtene med ungdommer som er så mye mer enn sin problematikk. Alle de stundene der det kommer historier om alt som gikk bra, den flinke læreren, eller at livet som virket så håpløst for en stund siden nå er 100 % perfekt. Dette er også glimt av hverdagen i Uteseksjonen og en viktig påminner om at de aller fleste ungdommer går det bra med.

Vi fikk også en tidlig julegave i år, da vi flyttet inn i nye lokaler i Erling Skakkesgate 49B, med BFT Midtbyen som nærmeste nabo. Store og moderne lokaler med alle fasiliteter som kan sørge for gode treff og møter med ungdommer, familier og samarbeidspartnere. Likevel så er det også en liten sorg i det å flytte, da den påtvungne intimiteten i våre gamle lokaler ikke bare var negativt, samtidig som savnet etter gode kolleger i Kulturenheten også er tilstede. Ungdommene har gitt klare meldinger om at de nye lokalene er fine, men at det ikke helt kler oss på samme måte som de nedslitte og det de beskriver som en “ghettolook” i de gamle lokalene. Jeg er ikke helt sikker på hvordan vi skal tolke dette, men det er nok et bevis på at et fint ytre ikke nødvendigvis speiler det indre.

FOTO: UTESEKSJONEN I TRONDHEIM

Selv om denne årsrapporten vitner om at vi har meningers mot, så håper jeg at dere ser på dette som en måte å få satt søkelys på det vi opplever som utfordrende, noe jeg håper kan gi grunnlag for gode faglige diskusjoner. Det er jo ikke slik at vi tror at vi alltid har rett og det er sikkert nyanser som vi har gått glipp av, men på vegne av de vi jobber for og med, så sier vi det likevel.

Hvis det er noen som leser rapporten som ønsker en diskusjon eller har synspunkt, gode ideer eller annet som bør komme oss for øre, meld oss i en av våre kanaler.

uteseksjonenitrondheim@trondheim.kommune.no

<https://www.facebook.com/UteseksjonenITrondheim/> eller [følg oss på vår Instagramkonto - uteseksjonen_i_trondheim](#)

Da håper vi på et nyttig og innholdsrikt 2020, der vi finner på noe lurt som vil komme ungdommene i Trondheim til gode – selv om vi trygt kan si at det ikke startet så bra – #Covid 19

GOD LESING ♥

ÅRET 2019 I TALL

Matz Seifried
miljøterapeut
og ansatt i Uteseksjonen

Hva tallene viser

Tallene oppgitt i dette kapittel viser den delen av arbeidet vårt som a) lar seg registrere og b) som faktisk har blitt registrert i løpet av et travelt år. I så måte må leseren regne med en viss underrapportering. Ungdommens alder i denne rapporten er oppgitt ved utgangen av 2019, slik det også var tilfelle i tidligere årsrapporter.

Stor økning i antall registrerte arbeidstimer i 2019

Når det gjelder sammenligning fra år til år, skal vi være forsiktig i denne rapporten. Dette fordi vi i 2019 ser en ekstrem oppgang av totalt registrerte timer i fagsystemet SOMA. Totalt antall registrerte timer lå i 2019 hele 42,8 % høyere enn i 2018. Vi kunne også se en oppgang i 2018 fra 2017, men denne oppgangen lå på kun 6,5 %. Året 2019 var travelt for Uteseksjonen, samtidig kan en så stor produksjonsøkning vanskelig forklares med tanke på rammene vi hadde i 2018 og 2019. Hverken økte antall stillinger i Uteseksjonen i 2019, eller var sykefraværet i 2018 så ekstremt mye høyere enn i 2019. Begge faktorer kunne ha påvirket arbeidskapasiteten. De mest plausible faktorer for den betydelige økningen av registrerte arbeidstimer kan være følgende: 1) Det har i løpet av året blitt opprettet flere kategorier for arbeid som tidligere ikke kunne tilordnes andre kategorier og som tidligere ikke ble registrert. 2) Ansatte i Uteseksjonen har blitt enda flinkere til å dokumentere arbeidet vårt. 3) Bedre utnyttelse av gitte ressurser som har resultert i en økt arbeidsmengde. Dette siste punktet stemmer for såvidt godt overens med de ansattes subjektive opplevelser av stor arbeidsmengde som lå bak dem ved utgangen av 2019.

Det store bildet – Aktivitetstall 2019

Aktivitetstallene for 2019 viser både en oversikt over hjemmel for samarbeid med brukerne i den øvre delen, samt konkrete tilbud gitt til ungdommene i midten av tabellen. Det er viktig å huske at en ungdom kan ha mottatt flere tilbud i 2019. Videre kan hjemmelen ha endret seg i løpet av året - for eksempel fra lavterskeloppfølging til vedtaksoppfølging, eller vise versa. Følgelig finnes det ingen bunnlinje med totaler. Tiltakene bør sees på hver for seg - rad for rad. Spesielt interesserte har anledning til å sammenligne tall ved hjelp av tidligere årsrapporter som er tilgjengelig på nettsiden til [Uteseksjonen](#).

Tabell 1: Aktivitetstall 2019

Tiltak	Antall	Gutter	Jenter	Heimdal	Lerkendal	Midtbyen	Østbyen	Utenbys ukjent
Oppfølging med vedtak BVL 18 år	35	23	12	7	3	8	16	1
Oppfølging med vedtak BVL ettervern - 23 år	11	9	2	3	2	4	0	2
Oppfølging med vedtak HOL	1	1			1			
Lavterskeloppfølging	102	77	25	25	22	20	25	10
Jentegruppe	9	0	9	0	2	1	6	0
Guttegruppe Hvem, hva, mann?	22	22	0	7	4	3	2	6
Lade Motor Racing	14	13	1	9	1	2	2	0
Sinnemestring	6	6	0	1	4	0	1	0
Hasjavvenning	2	0	2	0	1	0	1	0
Kognitiv terapi - andre	4	3	1	0	0	2	2	0
Psykologsamtaler på Uteseksjonen	20	10	10	5	3	5	6	1
Psykologsamtaler på HFU	35	15	20	6	3	11	8	7
Sexologsamtaler	6	5	1	2	1	0	1	2
Ungdomsoppfølging, Ungdomsstraff, Ruskontrakt	20	17	3	3	4	5	5	3
Sommerjobbprosjekt	36	26	10	7	5	8	15	1
Bekymringer radikalisering	28							
Kurs, undervisning og foredragsvirksomhet	23							
Erfaringskonsulenter	3	1	2					
Studenter i praksis og hospitering over tid	6	2	4					

Henvendelser i 2019

I denne årsrapporten tar vi for første gang et dypere dykk i tallene over registrerte henvendelser. Dette for å gi leseren og oss et enda bedre innblikk i hvem og hvorfor innbyggerne og samarbeidspartnere tar kontakt med oss. Årsrapporter viser som regel hva en organisasjon har gjort. Når vi ser på henvendelser kan vi skimte hva andre utenfor organisasjonen mener burde gjøres, hvor skoen trykker på individ- eller systemnivå og hvor innbyggerne ønsker konkret bistand i en kortere eller lengre periode.

Kapittelet er delt opp i fire deler. Del 1 inneholder basisinformasjon for å vise hva vi registrerer. Del 2 gir en grov oversikt av tallene fra 2019. Del 3 tar for seg de største kategoriene i 2019 og i del 4 ser vi på den største gruppen som kom med henvendelser samt de pårørende og ungdommene selv.

Hva vi registrerer som henvendelse

For å være tydeligst mulig skulle vi kanskje kalt henvendelsene våre for “nye henvendelser”, “betydelige henvendelser” og “annen viktig informasjon”. Vi registrerer nemlig ikke alle telefoner og e-poster som kommer inn til Uteseksjon under henvendelser; ei heller all kommunikasjon ut. Eksempelvis registreres nye forespørslers om oppfølging av ungdom i henvendelser. Kommunikasjon om pågående oppfølging av en ungdom derimot, registreres som regel i journal til vedkommende. Siden ansatte i Uteseksjonen jobber turnus, brukes henvendelser i noen tilfeller også som verktøy for å kunne kommunisere viktig informasjon til andre ansatte internt. I dag hersker det en dynamisk, dog etablert kultur for hva som registreres som henvendelse og ikke.

Tall over henvendelser

2019 registrerte vi 376 hendelser, fire mindre enn i 2018. Ikke overraskende mottar vi henvendelser hovedsakelig via telefon (73 %). Åtte prosent mottar vi fortsatt personlig. Vi ser en økning av henvendelser gjennom elektroniske medier og sosiale medier (e-post 17 %, internett/Facebook 1 %), mens brev er på vei ut (0,9 %). Enn så lenge er vi ikke like offensive på Snapchat som Helsesista, men vi kan se for oss at vi vil få en økende antall henvendelser via sosiale medier av den yngre innbyggergruppa etter hvert.

For å håndtere disse 376 henvendelser, har vi brukt om lag 267 timer (eksklusivt timer som har gått til face-to-face oppfølgingen i etterkant av henvendelsene). Til sammen registrere vi 98 forskjellige kategorier av personer og organisasjoner som henvendt seg til Uteseksjonen i 2019, og vi hadde totalt 32 kategorier vi kunne tilordne henvendelsene til. Tabell 2 viser et utdrag av de kategoriene med størst antall registreringer.

Tabell 2: De største henvendelseskategorier

	Antall 2019	% (n=376)
Bekymring individ, gruppe eller ungdomsmiljø	142	37,8
Etterlysning av ungdom	42	11,2
Nye barnevernsvedtak, oppfølging lavterskel	32	8,5
Andre henvendelser	27	7,2
Forespørsel om kurs, undervisning, foredrag	23	6,1
Rådgivning i telefon - foreldre, samarbeidspartnere, andre	19	5,1
Sinnemestring	14	3,7
Ruskontrakt, ungdomsoppfølging/-straff (Konfliktrådet)	14	3,7
Radikalisering, voldelig ekstremisme	12	3,2
Hasjavenning og rusproblematikk	9	2,4

I og med at det tilkommer flere kategorier hvert år, er det ikke like lett å sammenligne innværende rapporteringsperiode med de forrige. De to største kategoriene har vi også hatt i 2018. Det er derfor mulig å sammenligne tallene direkte. Antallet av bekymringer for individer, grupper eller ungdomsmiljøer har økt med 11 % fra 2018. Etterlysninger av ungdom har økt med hele 50 %. Den ekstreme økningen blant etterlysninger kan delvis forklares med at to ungdommer sto for halyparten av alle henvendelser knyttet til etterlysninger. Likevel gjelder 17 henvendelser en eller flere individer som har vært savnet av pårørende eller ansatte på institusjoner i 2019.

Forskjellige typer for rådgivning i telefon er en annen kategori som har økt noe i 2019. Her er det for tidlig å si om dette er en trend, eller om det henger mer sammen med at vi har mer fokus på registrering av disse samtaler. Uten å foregripe andre deler av rapporten, kan vi likevel si, at

veiledning til foreldre generelt sett har økt i takt med en synkende alder av ungdom på vedtak.

Både aktivitetstall og tall for henvisninger tydeliggjør at vi er en etterspurt samarbeidspartner for Konfliktrådet ifbm. alternative straffereformer for ungdom i Trondheimsområdet. Vi registrerer det som positivt i den forstand at samarbeidet er godt innenfor Uteseksjonens mandat om rus- og kriminalitetsforebygging.

De øvrige kategoriene er av forskjellige årsaker vanskelig å sammenligne med 2018. Vi lar derfor tallene 'snakke for seg selv'.

Hvem tar kontakt, for hva?

I det følgende skal vi vise hvilke grupper tar kontakt for hvilke anliggender. Her tar vi for oss enkelte fremtredende og for oss viktige henvendelseskategorier.

Bekymringer

Bekymringer er den største kategorien blant henvendelsene vi får. I tabell 3 ser vi et utdrag av hvem som har meldt inn mest bekymringer på individnivå.

Bekymringer for ungdomsgrupper og ungdomsmiljøer

Bekymringer som gikk på gruppenivå eller ungdomsmiljøer fordelte seg i 2019 som følgende (Figur 1).

Denne typen henvendelser er viktig for oss for å kunne undersøke og forstå dynamikken i ungdomsmiljøene. Samtidig gir denne

Tabell 3: Bekymringer på individnivå

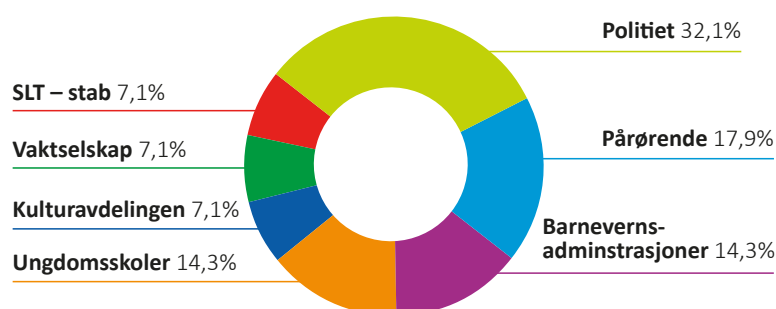
	Antall 2019	% (n=110)
Pårørende	28	25,5
Barnevernsadministrasjoner	24	21,8
Videregående skoler	10	9,1
Kommunale barneverntiltak	5	4,5
Barnevernsinstitusjoner	4	3,6
Barnevernvakta	4	3,6
Helseteamet	4	3,6
Politiet	4	3,6
Ungdomsskoler	4	3,6
Bufetat	3	2,7
Frivillige organisasjoner	3	2,7
NAV	3	2,7
Vaktselskap	3	2,7
Ungdommen selv	2	1,8

informasjonen oss anledning til å være mer målrettet i det oppsøkende arbeidet, slik at vi kan tilby våre tjenester til de ungdommene vi er satt til å jobbe med. Vi er svært takknemlige for denne typen henvendelser.

Etterlysninger av ungdom

Uteseksjonen mottar etterlysninger av ungdommer fra forskjellige hold. Her kan det handle om ungdom som rømmer til Trondheim fra andre strøk i landet. Andre ganger handler det om ungdom som har sin familie i Trondheim men som

Figur 1: Bekymringer ungdomsgrupper og -miljøer (n=32).

er flyttet til andre deler av landet i en periode. En tredje gruppe ungdom forsvinner fra radaren i Trondheim i en kort eller lengre stund.

Med våre øyner på gata eller vår relasjon til de etterlyste, prøver vi å bidra til at ungdommene kommer raskest mulig til rette. Etterlysninger etter rømninger fra institusjoner er nok hyppigst registrert uansett i hvilket år. 2019 var i så måte spesiell ved at to individer sto for halvparten av alle etterlysninger fra barnevernsinstitusjoner.

Tabell 4: Etterlysninger av ungdom

	Antall 2019	% (n=42)
Barnevernsinstitusjon	23	54,8
Pårørende	7	16,7
Barnevernsadministrasjoner	5	11,9
Barnevernvakta	4	9,5
Rusinstitusjoner	2	4,8
Kommunale barneverntiltak	1	2,4

Sinnemestring

Det er oppsiktsvekkende at skolene sto for nesten halvparten av alle henvendelser om sinnemestring. Dette er kanskje likevel ikke så overraskende; her oppholder seg ungdom mye av dagen, det stilles krav til ungdommene og de må forholde seg til mange medelever og skolepersonell over tid. Følgelig kan det oppstå mange situasjoner der ungdom kan oppleves som sinte.

Tabell 5: Forespørsel om sinnemestring

	Antall 2019	% (n=14)
Ungdomsskoler	4	28,6
Videregående skoler	4	28,6
Barnevernadministrasjoner	2	14,3
BUP	2	14,3
Rustiltak	1	7,1
Pårørende	1	7,1

Noen av henvendelser resulterer i gjennomføringen av et sinnemestringsprogram sammen med ungdommen. Etter en inngående kartleggingsfase med ungdommene settes det i mange tilfeller likevel inn andre former for oppfølging for å bidra til positiv endring i ungdommens liv. I stedet for ungdommens sinte eller aggressive atferd, settes fokuset for eksempel på å se ungdommen i større grad eller annerledes enn de blir sett av sine respektive nettverk. Ofte jobbes det også med å redusere stressfaktorer i vedkommendes liv, slik at uttrykk som aggresjon og sinne blir mindre nødvendig i hverdagen.

Forespørsel om kurs, undervisning eller foredrag

Uteseksjonen er opptatt av å utvikle sin kunnskap og kompetanse fortløpende. Derfor anser vi det også som viktig å dele våre erfaringer og kunnskap med andre. I 2019 ble vi invitert til å dele kunnskap med et bredt spekter av aktører (tabell 6).

Over halvparten av forespørslene kom fra utdanningsinstitusjoner eller studenter (52 %). Møtene med både studenter og andre faggrupper har gitt oss berikende impulser til å reflektere og samtale om det vi brenner for – ungdom og arbeidet vårt.

Tabell 6: Forespørsel om kurs, undervisning eller foredrag

	Antall 2019	% (n=23)
Andre Utdanningsinstitusjoner	5	21,7
Videregående skoler	4	17,4
Private aktører	2	8,7
Helsesektor	2	8,7
Kulturenheten	2	8,7
Studenter	2	8,7
Konfliktrådet	1	4,3
NAV	1	4,3
Politiker	1	4,3
Ungdomsskoler	1	4,3
DPS	1	4,3
Politiet	1	4,3

Henvendelser fra barnevernadministrasjoner, pårørende og ungdommene selv

Tabell 7 viser et utdrag av de største gruppene som tok kontakt i løpet av året. Pårørende, hovedsakelig foreldre, er den største gruppen av privatpersoner og den nest største gruppen som henvendte seg til Uteseksjonen i 2019. Pårørende sto for 55 av 376 henvendelser (14,6 %) i 2019. Den en største 'organisasjonen' er representert av barnevernadministrasjonene med 69 henvendelser i 2019.

Vi er satt til å jobbe med ungdom og deres familier. Vi anser det derfor som positivt at pårørende dannet den nest største gruppen som henvendte seg til oss. Henvendelser fra ungdommer utgjør ikke mer enn 5,6 %. Det er ingen overraskelse. Å ringe til en ukjent aktør i hjelpeapparater er bare ikke det ungdom vanligvis gjør, når ting ikke er helt som de burde være. Det 'lave' antallet henvendelser fra ungdommene selv tydeliggjør betydningen av oppsøkende sosialt ungdomsarbeid. Det å møte ungdom der de oppholder seg, er måten å senke terskelen slik at ungdom lettest mulig får kontakt med hjelpeapparatet de har behov for.

Tabell 7: Henvendelser fordelt på grupper

	Antall 2019	% (n=23)
Barnevernsadministrasjoner	69	18,4
Pårørende	55	14,6
Barnevernsinstitusjon	31	8,2
Videregående skoler	26	6,9
Politiet	22	5,9
Ungdommen selv	21	5,6
Ungdomsskoler	16	4,3
Konfliktrådet	15	4,0
Kommunale barnevernstiltak	11	2,9
NAV	10	2,7
Frivillige organisasjoner	9	2,4
Barnevernvakta	8	2,1
Kulturenheten, Ung kultur/ISAK	8	2,1
Andre utdanningsinstitusjoner	7	1,9
Helseteamet	5	1,3

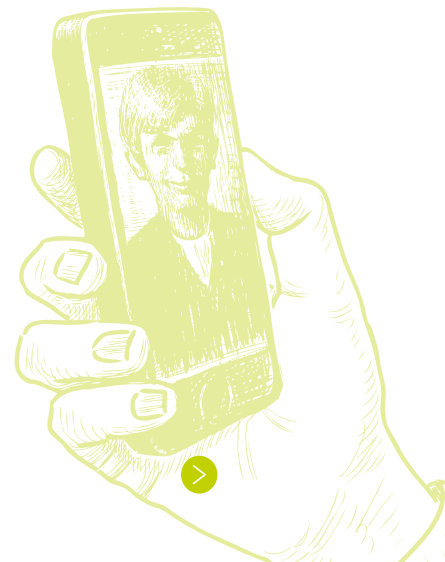
Henvendelser fra barnevern

I tabell 8 vises temaet for henvendelser fra diverse barnevernadministrasjoner og barnevernsvakta samlet. De forskjellige bekymringstyper kommer på til sammen 40,5 prosent. Noen henvendelsene har resultert i barnevernsvedtak etter hvert, andre til lavterskeloppfølging hos Uteseksjonen.

Kategoriene som viser verdier på under 3 % er tatt med av flere hensyn. For det første for å synliggjøre at tilbudene eksisterer hos Uteseksjonen. For det andre fordi etterspørselen kan anses som forholdsvis lav, tatt i betraktning at barnevernadministrasjonene utgjør den største oppdragsgiveren vår. Her tror vi at flere ungdommer i Trondheim kan profitere av Uteseksjonens tjenester som Lade Motor Racing, hasjavvenningsprogrammet og andre kognitive tilnærminger. Et tredje motiv for å ta med disse kategorier er en slags selvpåminnelse om at vi kan markedsføre disse tjenester blant samarbeidspartnerne i større grad fremover.

Tabell 8: Henvendelser fra barnevern

	Antall 2019	% (n=89)
Bekymring - individ	32	36,0
Nye barnevernvedtak	13	14,6
Etterlysninger	13	14,6
Bekymring - ungdomsgruppe/-miljø	4	4,5
Innhenting av opplysninger	4	4,5
Råd og veiledning i telefon	3	3,4
Lade Motor Racing	2	2,2
Rusproblematikk	2	2,2
Sinnemestring	2	2,2
Voldelig ekstremisme, radikaliserings	2	2,2
Sexolog	1	1,1
Psykolog	1	1,1

Henverdeler fra pårørende

Det ligger i sakens natur at pårørende henvender seg til oss når bekymringer har oppstått. Følgelig kan de største kategoriene i tabell 9 knyttes til bekymringer i en eller annen form. Noen pårørende henvender seg til Uteseksjonen for første gang, andre hadde kontakt med oss tidligere. Når pårørende er i krise, er det ikke alltid like lett å få tak i hva bestillingen i henvendelsen går ut på, noe som kan føre til at en henvendelse i etterkant både kan registreres som bekymring eller som en råd- og veilednings-samtale.

Det vi kan se er at et fåtall etterspør konkret hjelp i form av f.eks. sinnemestring. Kanskje handler det om manglende kjennskap til Uteseksjonens tilbud, før pårørende tar kontakt med oss. Som oftest har pårørende behov for å luften sine bekymringer overfor oss. Mange pårørende signaliserer i den forbindelse også et ønske om praktiske råd fra Uteseksjonen. Noen ganger videreføres råd og veiledning etter den første henvendelsen gjennom fysiske møter i Uteseksjonens lokaler, andre ganger blir man enig om snakkes igjen senere i telefon om situasjonen ikke endres til det positive innen en viss tid.

Tabell 9: Pårørendes henvendelser

	Antall 2019	% (n=55)
Bekymringer - individ	28	28,6
Råd og veiledning i telefon	9	28,6
Etterlysning	7	14,3
Bekymringer - ungdomsgruppe/-miljø	5	14,3
Andre henvendelser	2	7,1
Oppfølging av en ungdom	1	7,1
Rusproblematikk	1	7,1
Sinnemestring	1	7,1
Sommerjobb	1	7,1

Henverdeler fra ungdommene selv

Som siste dypdykk i henvendelser tar vi for oss henvendelsene fra de vi jobber og brenner for - ungdommene selv. Antall henvendelser fra ungdommer er forholdsvis lav. Det skyldes to ting: Telefoner fra ungdom vi allerede har kontakt med, føres så å si aldri som henvendelse. Dessuten er terskelen for å ta kontakt med ukjente hjelpere

generelt sett nokså høyt blant ungdom, selv om krisetelefoner i Covid19-tiden opplever en stor oppgang i antall henvendelser.

Sammenlignet med de pårørende virker ungdommene noe tydeligere i ønskene sine, de etterspør konkrete former for oppfølging og til dels råd og veiledning i telefon eller face-to-face. Ungdommer uttrykker også bekymringer for seg selv eller andre – og det er nok den underliggende årsaken for nesten alle henvendelser fra ungdommene – dog ikke i samme grad som pårørendegruppen.

Tabell 10: Ungdommenes henvendelser

	Antall 2019	% (n=21)
Oppfølging, lavterskel, råd og veiledning	10	47,6
Bekymringer for seg selv eller andre	3	14,3
Ønske om psykolog	2	9,5
Ønsker kontakt med andre hjelpere	2	9,5
Andre henvendelser	2	9,5
Hasjavenning	1	4,8
Ønske om sommerjobb	1	4,8
Sommerjobb	1	7,1

Avslutningsvis

Vi kan vi sammenfatte at de fleste henvendelser omhandlet diverse former for bekymringer for ungdommers livssituasjon. En viss andel henvendelser handlet om samarbeid på systemnivå samt kunnskapsformidling og -utveksling. Barnevernadministrasjonene og pårørende dannet de største gruppene som henvendte seg i 2019. Offentlige aktører virker til å være mest konkrete når det gjaldt henvendelser om tiltak for ungdom (se eksempel sinnemestring, tabell 5). Henvendelser fra pårørende dreide seg i større grad om bekymringer der og da - gjerne koblet med ønske om råd og veiledning. Henvendelser fra ungdommer registrertes lite av i 2019. Her må andre tiltak til for å flytte hjelpen nærmere de som trenger det - for eksempel gjennom oppsøkende sosialt arbeid som søkelyset settes på i neste del av årsrapporten.

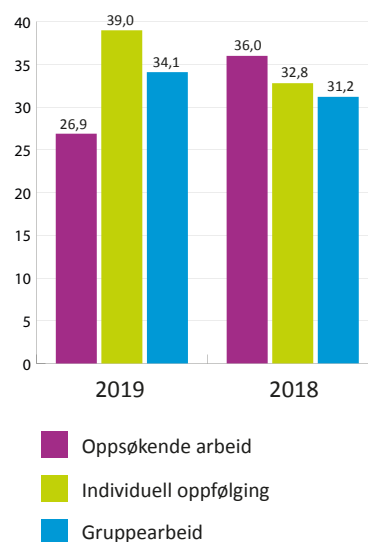
Oppsøkende arbeid og oppfølgingsarbeidet i 2019

Forholdet mellom oppsøkende arbeid, individuell oppfølging og arbeid med grupper

Innledningsvis ble det opplyst om en signifikant total økning av registrerte timer i 2019. Den oransje søylen i Figur 2 illustrerer 2019 og viser en oppgang på alle arbeidsområder i Uteseksjonen sammenlignet med de to forrige år. Det er lite forskjell mellom årene når det gjelder den oppsøkende virksomheten, og vi mener at det er det området som har vært best dokumentert i form av arbeidstimer. Registrering av arbeidstimer for individuell oppfølging og gruppearbeid har økt mest; nesten for mye etter vårt subjektive inntrykk. Vi er sikre på at både oppfølgingsarbeidet og gruppearbeidet tok seg opp kraftig i 2019. Når vi ser den voldsomme oppgangen, blir vi likevel skeptiske og frykter en uforholdsmessig stor underrapportering på disse to områdene i årene 2018 og 2017. Om merarbeidet eller underrapportering påvirker tallene mest, er ikke mulig å rekonstruere i år. Hvis vi går ut fra at kvaliteten av registreringer i 2020 holder samme nivå som i 2019 - vi anser dette som sannsynlig - vil vi muligens i neste årsrapport få svar på vektingen av faktorene. For denne rapporten må det derfor tas høyde for at sammenligningen av arbeidstimer mellom årene kan være noe misvisende, og bør fokuseres mindre på.

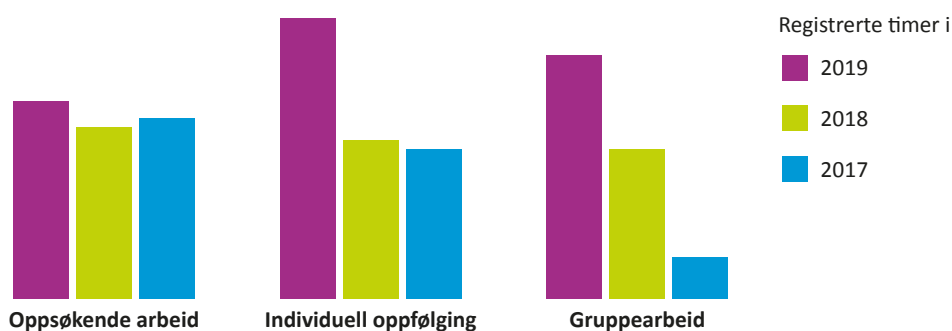
Den prosentmessige fordelingen av arbeidstimer mellom arbeidsområdene vises i Figur 3. Det ble brukt mest tid på individuell oppfølging og

Figur 3: Prosentmessig fordeling av arbeidstimer pr. område 2019 vs. 2018.

gruppearbeid i 2019. Dette på tross av at vi i 2019 økte vår tidsmessige tilstedeværelse på gata, i skoler og kultur- og -fritidstilbud med om lag 11,6 prosent (se Tabell 11). Selv om vi må tyde tallene med en klype salt, er Uteseksjonen fornøyd med at vi mer enn opprettholder innsatsen av den oppsøkende virksomheten, på tross av at de andre områdene både tallmessig og subjektivt sett økte.

Figur 2: Fordeling av registrerte timer etter arbeidsområder.

Tabell 11: Nøkkeltall oppsøkende arbeid 2019

	2019	2018	2017	2016	2015	2014
Oppsøkende timer totalt	1515	1356	1429	1372	1375	1015
Oppsøkende økter	291	298	276	339	378	213
Ungdomstreff	2539	4006	3967	1715	2394	1845

Oppsøkende sosialt arbeid i 2019

Som tidligere foregikk Uteseksjonens oppsøkende innsats i 2019 hovedsakelig i Trondheim sentrum. Samtidig har vi vært mer tilstede i både i øst og sør av kommunen. Dette blant annet etter at både kulturenheten og andre aktører rapporterte mye aktivitet i og mellom bydelene i løpet av 2019. Til sammen tilbrakte vi 1515 timer 'på gata' med oppsøkende virksomhet, fordelt på 291 økter (tabell 11). Rundt 37 prosent av den oppsøkende virksomheten foregikk på helg. Vi økte oppsøkende i tidsrommet før kl. 15 i sentrum noe, samt at vi tilbrakte noen flere timer på diverse videregående skoler enn i 2018.

Til de mer spesielle oppsøkende økter i 2019 hørte nettene til 1. og 17. mai 2019 der Uteseksjonen selvfølgelig har flere team ute. Som tidligere innehadde Uteseksjonen koordineringsrollen for den samlede kommunale innsatsen disse kvelder. Sammen med flere ungdomstjenester la vi også ned en innsats rundt skoleavslutningene, som fører til festing blant avgangselever fra ungdomsskolene mange steder i kommunen. Den mest spesielle og kanskje mest krevende oppsøkende økta i 2019 var nok besøket på Romerike fengsel, Ungdomsenhet øst. Heldigvis er vi svært sjeldent nødt til å oppsøke barn i fengsel.

På tross av en ny topp i antall timer "på gata" sank treff av ungdommer kraftig i 2019 sammenlignet med året før. Det er to mulige grunner til dette. For det første pågikk ombyggingen av Torget i sentrum gjennom hele 2019; slik at ungdom måtte finne alternative oppholdssteder for denne ellers populære møteplassen. For det andre ble flere oppsøkende økter gjennomført i sør og øst av Trondheim enn tidligere, etter at det ble varslet økt ungdomsaktivitet i bydeler og shoppingsentre. Dette medførte økt tidsbruk på reising med bil eller buss uten reell potensiale for ungdomstreff på den ene siden. På den andre

siden var vi ikke like kjent i de nye områdene, noe som både reduserte muligheten for å treffe kjente ungdommer, samt at vi nok i mindre omfang traff på rett tidspunkt for å møte på ungdommer i målgruppen.

Så er spørsmålet om antall ungdomstreff er et godt kriterium for god kvalitet i arbeidet eller ikke? Ikke nødvendigvis, vil vi påstå. Ungdommer kan endre atferd - fra å møtes i det offentlige rom til å møtes innomhus et sted. Videre innebærer det forebyggende mandatet at vi skal prøve å være i forkant av hendelser og at vi skal se etter trender i miljøet. Både ungdommers atferdsendring samt fokuset i arbeidet kan medføre en reduksjon av ungdomstreff uten at den oppsøkende virksomheten viser en mangel på kvalitet. For det kommende år er vi i alle fall spent om antall treff vil øke når ungdommene igjen har muligheten til å "ta i bruk" Torget og scenen utenfor Trondheim torg.

Hvem vi traff på gata i 2019

Tallet Ungdomstreff er sammensatt av to grupper. Unike brukere er ungdommer som er registrert i fagsystemet vårt, basert på samtykke eller annet behandlingsgrunnlag. Disse har vi detaljert informasjon om, og vi kan registrere aktivitet mer nøyaktig. Den andre gruppen, anonyme brukere, består av ungdommer vi har møtt en eller flere ganger, men som per dags dato ikke er registrert i fagsystemet. Muligheten for å registrere aktivitet om anonyme brukere er mer begrenset. Blant annet bruker vi derfor alderskategorier i mangel av konkrete fødselsdatoer. I første delen av statistikken om den oppsøkende innsatsen skal vi se på begge grupper. Senere skal vi se mer på våre unike brukere. Tabell 12 illustrerer hvordan treff på gata er satt sammen.

Nedgangen i totalt antall treff på oppsøkende i forhold til 2018 er tydelig. Når vi ser på aldersgrupper på tvers av brukertyper og kjønn

Tabell 12: Treff på gata gruppert etter alder 2019

Ungdomstreff Aldersgruppe	Treff unike brukere		Anonyme ungdomstreff		Samlede treff 2019	Samlede treff 2018	Samlede treff 2017
	Gutter	Jenter	Gutter	Jenter			
< 13 år	0	0	1	1	2	2	6
13 - 15 år	57	77	278	212	624	1089	1141
16 - 17 år	72	69	398	190	729	1393	1685
18 - 25 år	165	61	743	185	1154	1431	1067
> 25 år	1	0	22	2	25	47	43
Uten alder	0	0	5	0	5	44	25
Totalt	295	207	1447	590	2539	4006	3967

ser vi stort sett en nedgang på mellom 36 og 48 % sammenlignet med 2018. Hos gutter (unike brukere) i alderen 16 til 17 år ser vi den største nedgangen med 64 %. En mindre nedgang (19 til 22%) ser vi blant jenter (unike) i alderen 16 - 17 år, jenter (unike) i alderen 18 - 25 år samt hos gutter (anonyme) mellom 18 og 25 år. Den eneste gruppen som økte i 2019 var jenter (anonyme) i alderen 18 - 25 år med om lag 19%.

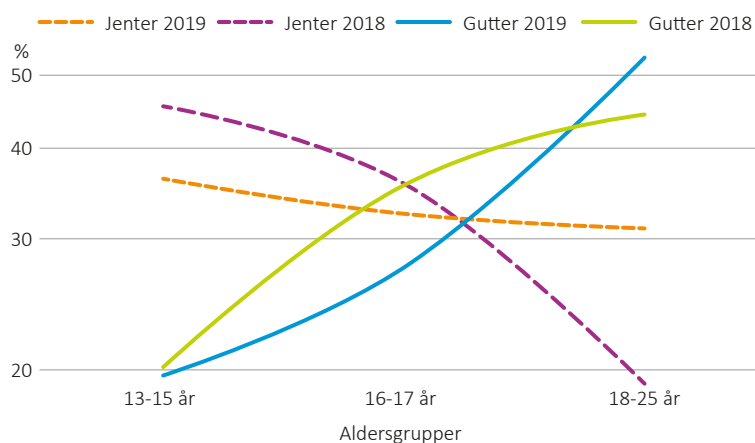
Tidligere var vi innom spørsmålet om ungdomstreff er en pekepinn på kvalitet i arbeidet. Man kan videre stille seg spørsmålet om det er positivt eller urovekkende at vi ikke traff like mange ungdommer på gata i 2019 sammenlignet med tidligere år. Det beste svaret er kanskje: "Tja". Om ungdommene returnerte fra sentrum tilbake til sine bydeler og benyttet seg av positive nettverk og tilbud lokalt, kan det være positivt. Om det derimot er slik at ungdom med hjelpebehov trakk

seg tilbake til bydelene for å unngå sosial kontroll i det offentlige rom, kan det vekke en viss form for uro.

Kjønnsfordelingen blant unge vi traff "på gata" fortøner seg som følgende: I den yngste gruppen, 13 til 15 år, forskjøv fordelingen seg fra en marginal overvekt av jentetreff i 2018 til en overvekt av guttetreff på 53,7 % i 2019. I aldersgruppen 16 til 17 år vokste andelen jentetreff med 4,7 % til 35,5 %. I den eldste delen av målgruppen til Uteseksjonen, 18 til 25 år, økte igjen antall jentetreff med 5,2 % til 21,3 %.

Figur 4 illustrerer et fenomen som har vært konstant siden 2017. Tallmaterialet viser at antall jentetreff synker jo eldre aldersgruppen blir, mens guttetreff går i motsatt retning. Jo eldre aldersgruppen blir, desto flere guttetreff registrerer vi. I figur 4 kan vi også se at nedgangen

Figur 4: Endringer i treff blant kjønn i aldersgrupper

av jentetreff med økende alder ikke sank like ekstremt i 2019 som i året før. Det motsatte synes å være sant for guttetreff. Her øker treffene prosentvis enda mer.

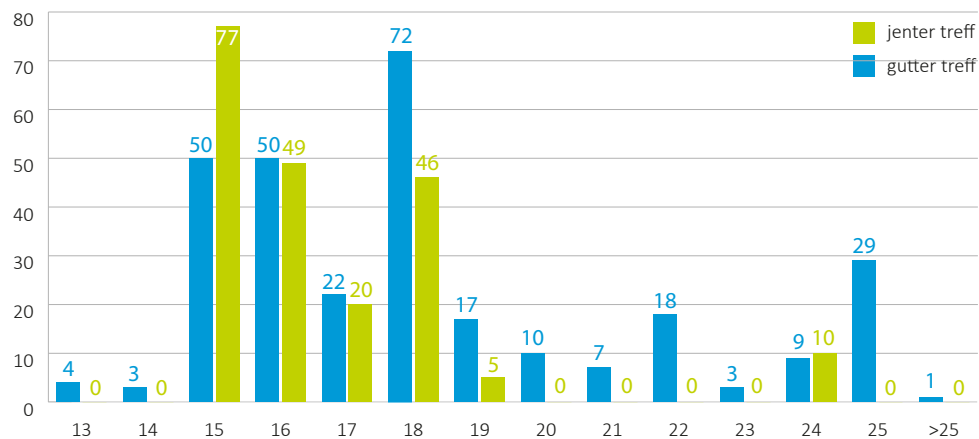
Unike brukere truffet på gata

I 2019 traff vi til sammen 89 unike brukere på 'gata'; det vil si den delen av ungdommene som er registrerte i fagsystemet vårt. 60 av dem er gutter, 29 er jenter. Aldersgjennomsnittet lå på 18,0 år (gutter 18,6 år, jenter 16,8 år). Fordelingen per bydel ser er slik: Heimdal (13), Lerkendal (12), Midtbyen (23), Østbyen (31), utenbys (10).

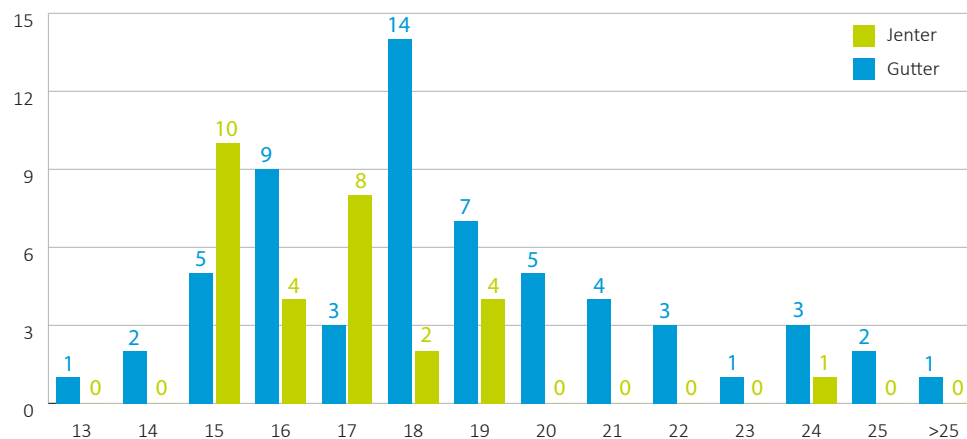
Unike brukere sto for 502 treff totalt i rapporteringsperioden. Dette tilsvarer en nedgang på 44,9 % sammenlignet med året før. Denne nedgangen

ser vi optimistisk på. For det første er det et mål i seg selv å bidra til at ungdommene oppsøker mer adekvate oppholdssteder for ungdom. For det andre registrerte vi en oppgang i oppfølgingen på individuelt og gruppebasert nivå. Vi konkluderer derfor forsiktig med at vi hadde god nok kontakt med 'ungdommene våre', våre unike brukere. I tidligere år hadde vi som regel statistiske uteliggere, dvs. noen få ungdommer som sto for veldig mange treff. Det virker til å ha spredd seg mer utover i 2019. Det sagt er det flere vi møtte mer enn 25 ganger i det offentlige rom, Dette er et signal på at forholdene rundt og livssituasjonen til disse ungdommene langt fra er optimal, og at vi nok ikke kan snakke om gatebarn i en klassisk forstand, men i alle fall om barn i Trondheims gater.

Figur 5: Treff av unike brukere etter alder og kjønn i 2019

Figur 6: Unike brukere på gata etter alder og kjønn i 2019

Tendenser vi ser

Når vi ser på antall unike brukere, har det ikke noen nevneverdige endringer siden 2018, kun en økning på to ungdommer fra 87 til 89 individer i 2019. Det er heller ingen spesielle trender å identifisere i tallmaterialet. Fordelingen flytter seg samlet noe mot høyre. Dette betyr i all hovedsak at de vi møtte i 2018 har blitt et år eldre. Selvfølgelig er ikke gruppen unike brukere helt statisk; noen få har kom til, andre møtte vi ikke på i 2019. Det vi kan se er at en større gruppe jenter som bekymret flere etater i 2018 ikke er særlig synlig i bybildet lenger, noe vi ser på som svært positivt. Det sagt, er det et tidsspørsmål før et individ eller en gruppe gjør seg bemerket. Tall og erfaringene fra de siste måneder frister oss til å spå en mulig oppgang av gutter i form av treff og unike brukere i aldersgruppen 16 til 17 år til neste årsrapport. Hvordan Covid19 vil påvirke aktiviteten i det offentlige rom i 2020 er vanskelig å forutse. Vi kan anta at aktiviteten reduseres blant ungdommer flest, vi er mindre sikker på hvordan det vil slå ut for en del av de vi har kontakt med på gata eller følger opp på andre måter.

Oppfølgingsarbeid i 2019

Oppfølgingsarbeidet deler vi grovt sett i to kategorier: Oppfølging med eller uten vedtak. Først vil vi belyse lavterskeloppfølgingen, deretter skal vi se på oppfølgingen etter vedtak.

Lavterskeloppfølging

Ungdommer som får tilbud om oppfølging på lavterskel er de ungdommene som tar kontakt selv - på oppsøkende eller gjennom andre kanaler. Deres venner eller pårørende kan også formidle ungdommen til oss. Dessuten blir ungdommer henvist fra andre samarbeidspartnere som skoler, Konfliktrådet, politiet, kriminalomsorgen, voksen-tjenester i kommunen, BUP, PUT med flere. Innholdet i oppfølgingen kan bestå av praktisk hjelp, psykososiale samtaler og diverse programmer, deltakelse i en gruppe, eller i en kombinasjon av det nevnte (se tabell 1 for detaljer).

I 2019 fikk 102 ungdommer oppfølging uten vedtak. Det er to mindre enn i 2018. Kjønnsmessig var lavterskeloppfølgingen fordelt på 77 gutter og 25 jenter. Alderen som er oppgitt i figur 7 tilsvarer ungdommens alder ved utgangen av 2019. Aldersgjennomsnittet for lavterskeloppfølging

lå på 17,6 år i 2019. Tallene viser en nedgang på 0,8 år sammenlignet med 2018 og hele 1,4 år fra 2017. I så måte etterlever vi, eller i alle fall tallene, det eksisterende imperativ om at vi skal ha hovedfokus på de yngste i målgruppen vår.

Meningsfullt

Det virker meningsfullt å hjelpe tidligst mulig for sikre en best mulig oppvekst for ungdommen. Samtidig er vi takknemlig for at Uteseksjonens mandatet åpner opp for at vi kan jobbe med ungdom over lang tid - utover myndighetsalderen, utover ettervernets maksgrænse, helt til 25 år. Sosiale, somatiske og psykiske problemer forhold-er seg ikke til aldersgrenser; og ikke alltid men-nesker heller. Mennesker forholder seg til men-nesker. Derfor er det lurt og viktig at mennesker i Trondheim kommune følger mennesker gjennom krevende livsavsnitt, på tross av aldersgrenser som i en del tilfeller kan medføre uheldige brudd i samarbeidsrelasjoner mellom oss.

Den blå kurven i figur 8 viser forskyvningen i alder sammenlignet med tidligere år. Samtidig topper den også ut noe høyere. Endringene i figuren kan bety at vi har lyktes bedre i å møte de yngste i 2019 enn tidligere. Det kan også bety at problemer oppstår eller vises i tidligere alder enn før. Tallmaterialet gir ikke noe klart svar på hva som skyldes endringene. Vårt subjektive inntrykk er at det er en svært liten, men likevel voksende andel av ungdommene i Trondheim som viser et rære uttrykk enn tidligere år.

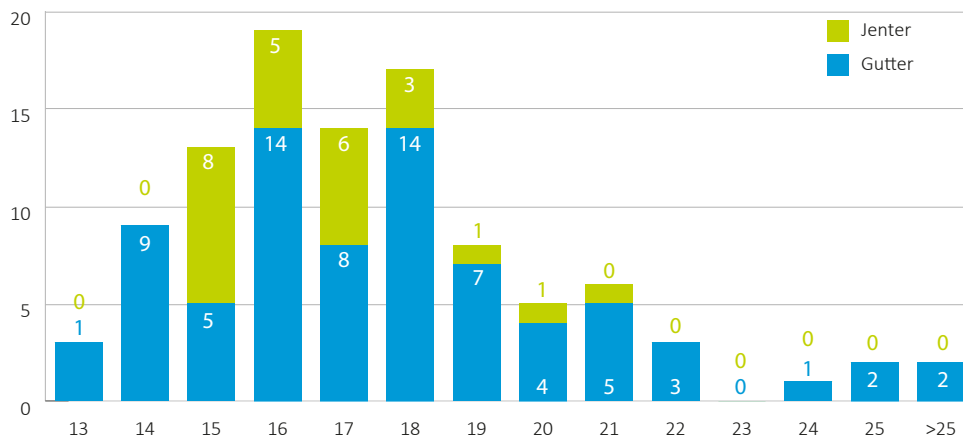
Bydelsmessig var ungdommen ganske så jevnt fordelt: Heimdal 22 (4 jenter / 18 gutter); Lerkendal 21 (4/17); Midtbyen 20 (5/15); Østbyen 25 (11/14). 10 ungdommer tilhørte andre kommuner, eller oppga ikke hvor de bodde.

Tidsbruk - lavterskelarbeid

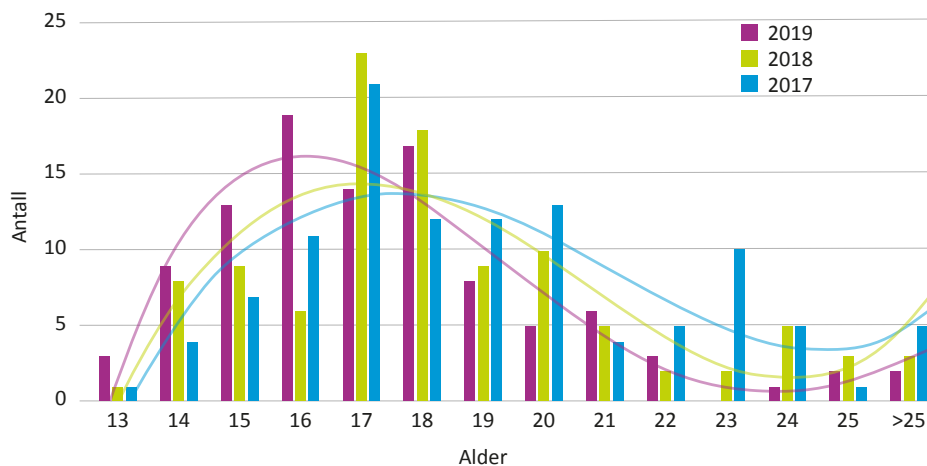
Den registrerte tidsbruken på lavterskelarbeidet lå i 2019 på 58,6 % sammenlignet med vedtaksbasert arbeid på 41,4 %. Når disse tallene tolkes, må det tas med at omtrent halvparten av de som hadde oppfølging på vedtak også benyttet seg av et eller flere lavterskeltilbud i løpet av året. I så måte er tidsbruken på ren lavterskelarbeid nok noe lavere. Lavterskel- og vedtaksarbeid går hånd i hånd, noen ganger står lavterskelarbeidet i starten av samarbeidet med ungdommen, noen ganger går et vedtak ut, og ungdommen benytter

Figur 7: Oppfølging lavterskel 2019 – kjønn- og aldersfordeling

Figur 8: Aldersfordeling lavterskel 2019-2017

seg deretter av et lavterskeltilbud. I en del tilfeller overlapper lavterskel- og vedtaksarbeidet på ett eller annet tidspunkt i oppfølgingen.

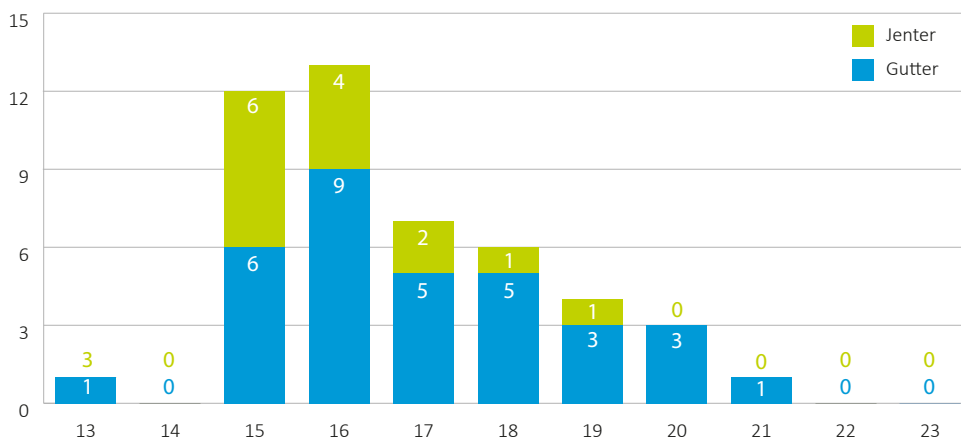
Mellom lavterskel og vedtak - oppfølging i konfliktrådssaker

Lavterskelarbeid er vanligvis preget av få formaliteter og en lav terskel for å delta. Det stikk motsatte er tilfelle i vedtaksbasert oppfølging. Uteseksjonen bidro i 2019 i til sammen 20 konfliktrådssaker (ruskontrakt, ungdomsoppfølging og ungdomsstraff). I disse sakene snakkes det ikke om vedtak, men om påtaleunntatelser eller dommer osv.

Vi har opprinnelig valgt å registrere denne aktiviteten under kategorien lavterskel, selv om

terskelen egentlig ligger veldig høyt for å kunne få denne type oppfølging. For vår del innebærer samarbeidet med konfliktrådet også en svært høy grad av forpliktelse og kan være vel så intensiv som oppfølging i forbindelse med et barnevernsvedtak. Denne typen oppfølginger har doblet seg fra 2018 til 2019. Mye av økningen skyldes den nye reaksjonen Ruskontrakt som startet opp i løpet av 2019. Konfliktrådssakene er et bindeledd på flere måter. Temamessig kobles hovedpunktene i Uteseksjonens mandat sammen i konfliktrådssaker: rus, kriminalitet og forebygging. Konfliktrådssakene står dessuten i skjæringspunktet mellom våre tilbud med lav terskel på den ene siden, og oppfølging med vedtak på den andre siden.

Figur 9: Oppfølging på vedtak 2019, kjønn- og aldersfordeling

Oppfølgingsarbeid med vedtak

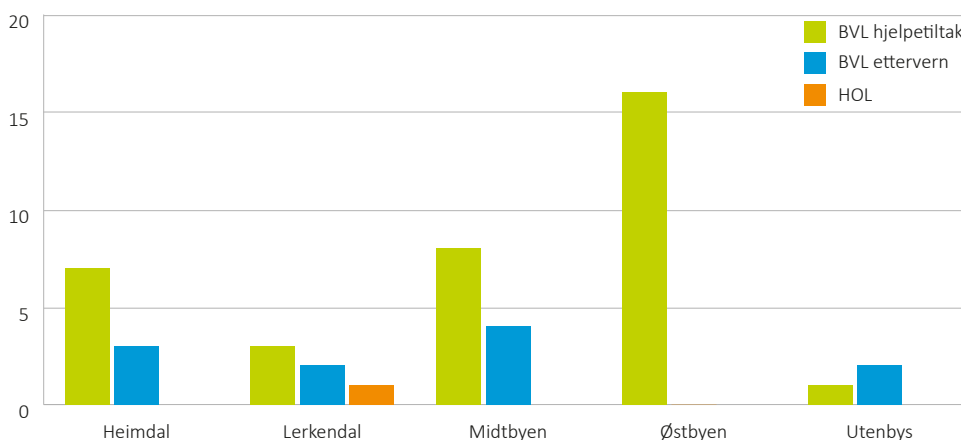
Uteseksjonen har i 2019 til sammen fulgt opp 46 ungdommer med vedtak etter barnevernloven (BVL) samt ett vedtak etter Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester (HOL). Dette er en tydelig økning fra 35 BVL-saker i fjor (figur 9). Gruppen med vedtak bestod av 14 jenter og 33 gutter. Snittalderen blant ungdommene med vedtak var på 16,7 år. Jentene var i snitt ca. ett år yngre enn guttene (16,1 år vs. 17 år).

med ettervernsvedtak var 18,5 år og 19,1 år for guttene. Den bydelmessige fordelingen av alle vedtak vises i figur 10. Utenom bydel Lerkendal har antall vedtak økt fra alle bydeler.

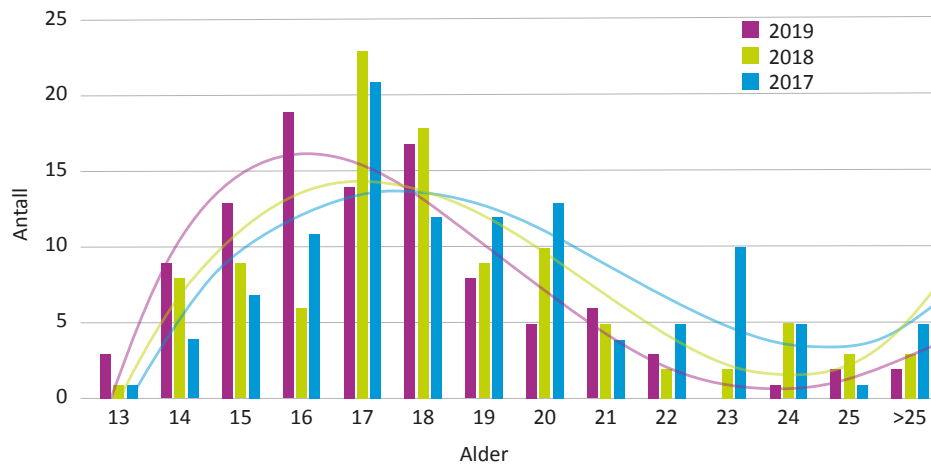
Figur 11 tar for seg antall og aldersfordeling blant ungdom med vedtak. Her ser vi en jevn økning i antall vedtak på høyden av kurven. Kurven flytter seg dessuten noe til venstre eller høyre avhengig av hvor mange ettervernsvedtak som foreligger.

Andelen av ettervernsvedtak har økt fra 5 til 11 saker i 2019, noe som naturlig nok drar opp gjennomsnittsalderen til ungdommer med vedtak sammenlignet med 2018. Snittalderen av jentene

Figur 10: BLV hjelpetiltak, BLV ettervern og HOL

Figur 11: Oppfølging med vedtak – aldersfordeling 2019-2017

Avslutningsvis. I årsrapporten for 2018 diskuterte vi den merkbare kvantitative økningen av vedtak i tillegg til at Uteseksjonen kvalitativt sett så endringer fra tidligere år. Som for 2018 har vi fortsatt inntrykk av at alvorlighetsgraden i sakene generelt sett har økt de siste par år. Ungdommenes synkende alder, konfliktnivået i familiene og ungdommenes tilsynelatende økte risikovilje med tanke på rusmidler, voldsbruk og lovbrudd forøvrig krevde mye tid, krefter og oppfinnsomhet i oppfølgingen.

Skal vi stole på tallmaterialet for 2019, har vi utnyttet tidsressursene våre som aldri før. Dette for å kunne tilpasse oss endringene i målgruppen og for å holde frekvensen og kvaliteten i arbeidet oppe. Det er en balansekunst å kunne levere lik kvalitet på tross av et økende antall av blant annet barnevernsvedtak og konfliktrådssaker. Hvor bristepunktet for Uteseksjonen ligger, vil vi ikke kunne trekke ut av dette datamaterialet. For 2020 håper vi at vi vil kunne levere kvalitativt like godt arbeid til innbyggerne og til like mange som i 2019.

SPESIALISTHELSETJENESTEN – EN TJENESTE FOR SPESIALISTER?

eller:

TI BUD TIL EN UNG MANN SOM VIL HA HJELP

Vebjørn Brækken
*Sosionom, sexolog,
fagutvikler og ansatt i
Uteseksjonen*

Dikteren Jens Bjørneboe har skrevet diktet “Ti bud til en ung mann som vil frem i verden”, et dikt som ironisk råder unge til å først og fremst tenke på seg selv og det som kan gagne dem. Hvis du ikke har lest diktet før anbefaler jeg at du tar en pause fra artikkelen og gjør et kjapt Google-søk. Det 6. budet lyder:

**Si alle hva de gjerne hører.
Gå stille gjennom alle dører.**

I Uteseksjonen møter vi ganske mange ungdommer i løpet av et år. Veldig mange forskjellige ungdommer - alle med sine unike historier, styrker og svakheter - og svært mange med et behov for hjelp til et eller annet. Alt fra psykiske helseplager, selvmordstanker og rusproblemer til arbeidsledighet og skoleproblemer. En del av dem har veldig konkrete behov og kan hjelpes hurtig, noen krever mere tid og innsats og andre igjen krever mer spesialiserte tilbud og bør viderehenvises. Vi som jobber på USIT har brukt mye tid og ressurser på å gjøre oss kjent med det spesialiserte hjelpetilbudet vi har i kommunen, slik at vi kan være mest mulig effektive løser for de ungdommene som har behov for slik hjelp. Vi har innsett at vi ikke kan være alt for alle og at enkelte ungdommer har hjelpebehov som vi dessverre ikke er kapable til å håndtere. Vi har fått henvisningsrett til enkelte deler av spesialisthelsetjenesten og via vår psykolog har veien til andre deler av det spesialiserte hjelpetilbudet blitt enklere enn før. Så langt.....alt vel.

Problemet starter når ungdommene kommer i retur, eller blir viderehenvist til nok en ny instans – fordi de ikke passer inn i tilbudet eller fordi de har brutt Bjørneboes 6. bud og laget bråk eller oppført seg ufint. Det er viktig å merke seg at jeg så langt ikke har opplevd at noen har sagt at deres tilbud dessverre ikke er godt nok - det er som regel den som skal hjelpes det er noe galt med. Jeg har hørt fra psykologer som sier at ungdommen de skal behandle har for store vanskeligheter med å fortelle historien sin - aldri at psykologen er for dårlig til å lytte. I traumebehandling at ungdommen er i en for ustabil livssituasjon og derfor ikke er klar for fokusert behandling. Aldri at behandleren ikke klarer å legge til rette for nok trygghet og stabilitet ved å jobbe med andre ting enn traumene først. For bare et par uker siden var jeg på et behandlingsmøte der en ungdom ble utskrevet fra DPS fordi han hadde blitt diagnostisert med språkforstyrrelser som gjorde at han ikke ville

ha utbytte av eller forstå samtalerapi. Dette ble forklart så vanskelig og med et så akademisk språk at jeg hadde store problemer med å forstå hva de egentlig snakket om. Flere ungdommer vi møter er for ruset for psykiatrien og for psykisk syke for rusbehandling. Så hvor skal de henvende seg?

**Det første bud er ganske lett.
De som er flest har alltid rett.**

“Ikke i stand til å nyttiggjøre seg tilbudet” heter det i avslagene. Jeg tror de fleste har sluttet å bruke uttrykket “behandlingsudyktig” – men det var populært for ikke lenge siden, og det betyr akkurat det samme:

Du, som pasient, er ikke flink nok.

Vi, hjelperne, kan ikke forventes å skulle hjelpe sånne som deg.

Vi har begynt å kalle dem bumerang-ungdommer. De kommer tilbake etter å ha blitt avvist av det ene tilbudet etter det andre. De kommer tilbake og forteller oss at “dæm ga mæ opp” eller “æ må øv mæ på å snakk mer, det går itj fort nok for psykologen min sjø”. Så at de også har skjønt hvem som har skylden for at behandling ikke virker, blir veldig tydelig. Budskapet er formidlet, forstått og internalisert. Nå trenger vi snart noen som rekker hånda i været og sier at de tar ansvar. Noen som retter blikket innover mot egen tjeneste og tar inn over seg at de som har de største hjelpebehovene faktisk får minst hjelp. Barnevernet har heldigvis begynt. **Det nye barnevernet** – som er det største forskningsprosjekt i Europa som har studert familiene i barnevernet og deres hverdagsliv – viste at de familiene som strevde mest, hadde flest og mest tyngende vansker, fikk minst hjelp. Rapporten kan leses her: http://www.nordlandsforskning.no/getfile.php/138752-1445428350/Dokumenter/Rapporter/2015/Rapport_06_2015.pdf

**Tenk nøye ut hva du bør mene.
Det kan bli dyrt å stå alene.**

Jo mer spesialisert et tilbud blir, jo færre vil det nødvendigvis passe for - og at man velger å gi tilbud til de som har best sjanse til å få utbytte av det virker på mange måter fornuftig. Det gir også penger i kassen å lykkes med behandlingen og kunne vise til gode tall. Spørsmålet det er verdt å stille er om det i et større perspektiv er så lønnsomt å organisere tiltak på en måte som belønner at vi tilbyr tjenester til

et smalt spekter med “veloppdragne” pasienter som er motivert for og “nyttiggjør seg” tilbudet? Etter som telling og New Public Management-tankegang har spredd om seg i tiltaksapparatet, belønnes i stor grad kortvarige endringsfokuserede tiltak som krever en god porsjon disiplin av de som skal benytte seg av dem. For de som ikke er like gode på oppmøte eller like motivert for endring blir tilbudene færre. De som trenger hjelpen mest får derfor aller minst.

For Uteseksjonens del er det antall vi følger opp som har barnevernsvedtak som telles og som i siste instans legges til grunn for vårt budsjett. De som ønsker hjelp, de som møter opp til samtaler, de som er takknemlige for det de får – dem blir det både større budsjett og flere stillinger av. Så hvorfor satser vi såpass hardt på å tilby lavterskeloppfølging uten vedtak samt forutsigbar tilstedeværelse ute på gata? Det betaler seg definitivt ikke. Eller gjør det? Vi tror at det på litt lengre sikt er økonomisk lønnsomt for kommunen og ikke minst lønnsomt for de ungdommene det gjelder at de får bistand til å takle de utfordringene de står overfor i sine liv. Derfor har vi siden starten i 2014 sagt at dersom du ikke føler du passer inn noe sted – da er Uteseksjonen perfekt for deg!

FORBRYTELSER SOM FAG

Geir Vågen
Psykolog
 og ansatt i Uteseksjonen

Uteseksjonen arbeider med ungdommer som kommer på kant med samfunnet. Ungdommer som utfordrer det etablerte med å bevege seg på grensen av, eller utenfor det som samfunnet aksepterer. Ungdommer som ikke bare setter toleransen på prøve, men som viser en atferd som kan bryte med lover og regler. Lovene og reglene kan fortelle oss noe om både samfunnet som lager dem, og om de som ikke vil eller klarer å følge disse reglene. Det finnes et universitetsfag som studerer dette, som har lovbrudd som sitt hovedområde. I Uteseksjonen har det vært interesse for hva denne akademiske tilnærmingen kan lære oss som jobber med ungdommer som er med i statistikkene som kriminologene studerer.

I samarbeid med SLT (samordning av lokale kriminalitetsforebyggende tiltak) arrangerte Uteseksjonen et todagers seminar i Kriminologi i mars. Vi fikk en presentasjon av mastergradsarbeidet til Ingrid Bauck og forelesninger av tre av professorene ved kriminologisk institutt ved Universitetet i Oslo. Vi kunne glede oss over stor interesse for fagområdet, det var en fullsatt sal med deltakere fra Politiet, konfliktrådet og flere deler av Trondheim kommune. Det var to dager med et faglig innhold som det kan være gode grunner til å reflektere over.

Det kriminalitetsstatistikkene viser kan gå på tvers av det budskapet mange av oss som jobber med kriminalitet blant ungdom mener det er nødvendig å få frem. Kriminalitet og rusbruk er et problem for offer, lovbryter, rusmisbrukere og pårørende. Der massemedia brukes som talerør er det på sin plass å spørre seg hvem som nås av budskapet som formidles. Når vi for eksempel formidler et budskap om at rusbruk og tiltrekning til miljøer politiet er bekymret for, må bekjempes av at foreldre blir tettere på og slutte å være naive i forhold til egne barns aktiviteter. Hva skjer da? Det er ingen garanti for at budskapet når den begrensede gruppa hvor effekten forhåpentligvis kan ha en ønsket effekt. Denne medisinen kommer heller ikke med et pakningsvedlegg som beskriver mulige bivirkninger. I verste fall kan vi være med på å innskrenke friheten til unge mennesker som sårt trenger dette i en kritisk fase av sin egen frigjøring i overgangen til voksenlivet.

Det var ikke mye bedre før.

Det har vært nedgang i anmeldt kriminalitet siden århundreskiftet, og det er mye som har blitt bedre, men utenforskap og marginalisering er fortsatt en utfordring for mange, spesielt i den fattigste delen av befolkningen. Deres forhold til politiet og det offentlige hjelpeapparatet kan også være betent og preget av gjensidig mistillit. Mangel på gjensidig respekt kan være med på å forsterke negative oppfatninger og hindre nyttig kommunikasjon.

Helene Gundhus tok opp dette som utfordringer ved det "politiære" oppdraget i samfunnet. Ikke alle samfunn har et politivesen eller formell sosial kontroll, men alle har en uformell sosial kontroll, kunne hun fortelle. Vårt politi har et voldsmonopol, men vi har også vektere, parkeringsvakter og skogvoktere for å nevne noen. Politiet har som oppgave å håndheve loven, og forventes å gjøre dette objektivt, og ikke personavhengig, men det er åpenbare utfordringer med dette.

De har for eksempel definisjonsmakt i forhold til hva som er "mistenkelig atferd". Gundhus tok frem tre faktorer for mistanke:

1. Passer personen inn der han eller hun observeres?
2. Tidligere informasjon
3. Fremtreden (atferd, utseende)

Unge menn med visse trekk vil nok pådra seg adskillig mer oppmerksomhet enn andre ut fra disse kriteriene, og det er mulig å tenke seg at dette kan føre til mer gjensidig mistillit mellom politi og deler av befolkningen.

Kriminalitetsstatistikken viser også at unge menn og ungdommer er overrepresentert. Det er en utfordring for politiet og andre som jobber med disse unge mennene å skape et tillitsforhold.

Noe som er interessant er undersøkelsene om lovlidighet som viser at svært få går gjennom ungdomsårene og livet ellers uten å begå lovbrudd. Det å bryte loven er altså normal atferd, selv om det også her er registrert at stadig flere ungdommer oppgir at de sjelden eller aldri har brutt loven.

Det er ikke enkelt oppsummere alt som driver samfunnsutviklingen, og når vi ser at ungdomskriminaliteten faller, hva vet vi egentlig sikkert om årsakene?

Når kriminaliteten faller, skulle vi gjerne vite om det er noe vi gjør som virker

Vi fikk også et innblikk i kompleksiteten rundt det kriminalitetsforebyggende arbeidet. Det er ikke enkelt oppsummere alt som driver samfunnsutviklingen, og når vi ser at ungdomskriminaliteten faller, hva vet vi egentlig sikkert om årsakene? Det er vanskelig eller umulig å måle effekten av det enkelte tiltak nøyaktig. Vi vet litt om hva som gjør lovbrudd mer attraktivt for noen grupper, og hvordan de beskriver dette. Vi kan også se på hvordan vi kan gjøre lovbrudd vanskeligere å gjennomføre eller mindre attraktive. Vi kan se på hvor godt vi klarer å inkludere de aktuelle ungdommene. Vi kan spørre om det "akseptable" normallivet gir dem en posisjon de mistrives med, og vi kan forsøke å gi flere en tilhørighet i lokalsamfunnet hvis vi tror kriminalitet skyldes at lovbrysterne mener de har lite å tape. Gundhus avsluttet med at kunnskapsstatus i dag anbefaler nærhet og kontinuitet og understreket betydningen av å forstå miljøet.

May-Len Skildbrei snakket om seksualforbrytelser, og satt det inn i en historisk kulturell sammenheng. Det er store variasjoner i hva som oppleves som overgrep og hvem som blir sett på som overgriper og offer. De store endringene i synet på seksuelle overgrep kan være en påminnelse om at det ikke er en fastgrodd og felles oppfatning av hva som er alvorlige overgrep og at vi ikke kan ta det for gitt at alle deler oppfatningen om at det er krenkelse av integriteten som er det som gjør seksuelle overgrep så alvorlige. I vår kultur har oppfatningen av skaden overgriperen forårsaker endret seg. Det har gått fra å være en krenkelse av eiendomsretten (til familie eller ektefelle) til brudd på sedeligheten før individuell seksuell krenkelse med de psykiske, og mulige fysiske konsekvensene offeret opplever.

Det er ingen tvil om at kriminalitet eksisterer og utfordrer oss som samfunn, men dette seminaret ga en påminnelse om at hva som er kriminalitet blir definert i det enkelte samfunn og det er i endring over tid. Det er ikke gitt at det er den samme forståelsen vi vil finne i ulike subkulturer, og det vil heller ikke være en like stor aksept for de gjeldende lovene. For Uteseksjonens del kan det styrke vår interesse for å fortsatt bli bedre kjent med stadig nye ungdommer, forstå hva som motiverer dem og bidra til å etablere gode relasjoner med resten av samfunnet.

Ungdom begår lovbrudd, men hva er det som gjør at noen blir tatt oftere enn andre?

Uteseksjonen har jobbet med ungdommer som har fått mye oppmerksomhet for sine lovbrudd. Vi møter ungdommer barnevernet er bekymret for, ungdommer vi har blitt kjent med fordi de henger i byen og ungdommer som har møtt politiet og konfliktrådet etter å blitt tatt for sine lovbrudd. Det har ofte handlet om vold og narkotikakriminalitet. Noen ganger har det vært seksuelle overgrep eller vinningsforbrytelser. Vi kommer til å fortsette å være opptatt av deres problemer med kriminalitet, og "våre" ungdommers utfordringer med lovbrudd og hva de ellers opplever som sine problemer, mål og drømmer kommer til å være sentrale. Det kan likevel være godt å ha med seg litt av det store bildet. Det er greit å ha med seg at skillet mellom lovlydige og kriminelle kan bli ganske diffust når det er normalt å begå lovbrudd. Spørsmålet blir heller hvorfor noen oppfattes som kriminelle og hvorfor akkurat disse ungdommene tiltrekker seg oppmerksomheten til politi og hjelpeapparat.

GUTTEGRUPPA HVEM, HVA, MANN?

Kort historisk tilbakeblikk: Hvem, hva, mann?

Ble startet opp som et prosjekt i 2010 på prosjektmidler fra barne og likestillingsdepartementet, og hadde som hovedmålsetting å nå utsatte unge gutter med innvandrerbakgrunn. Forløperen til dagens Uteseksjon møtte i denne tiden flere unge gutter som strevde med å tilpasse seg og å bli integrert i det norske samfunnet. Det vi ønsket å fremme og jobbe med, var å ha fokus på relasjonsbygging, mestring, trene sosiale ferdigheter, skole/utdanning, integrering, tilhørighet, fysisk aktivitet og psykisk helse.

Uteseksjonen i Trondheim(USiT)har videreført dette tilbudet og ønsker tilby det til den mest utsatte målgruppa som vi jobber med i dag.

Rekruttering, rammer og gjennomføring:

Uteseksjonens guttegruppe tilbud skal være et rus og kriminalitetsforebyggende tilbud til gutter (med innvandrerbakgrunn) i alderen 14 til 18 år. Rekruttering blir gjort fra de mest utsatte guttene vi jobber med for tiden. Gruppetilbudet skal være et supplement til den individuelle oppfølgingen vi gjør med guttene. Vi ønsker å ha en mer selektiv utvelgelse og å redusere antallet noe, fordi deltakerne har store og sammensatte utfordringer.

Rammene for tilbudet vil være, oppmøte i USiT`sine lokaler hvor vi serverer mat og har samtaler i gruppe. I gruppesamtalene ønsker å ha fokus på ulike tema som enten guttene bringer på banen selv, eller som vi ansatte initierer. Max antall gutter er 6 - 8 stk og 2 - 3 ansatte. Etter mat og prat drar vi til 3T Sluppen og spiller cage fotball. Samlinger en gang pr uke på onsdager fra kl 1500 til kl 1800.

Guttegruppa går fra å være et samarbeidsprosjekt med ungdomskontakt på Midtbyen bydel og Byåsen videregående skole til å bli et tilbud drevet av USiT sine ansatte, med rekruttering fra de ungdommene som USiT har oppfølging med.

Tom Inge Bekkadal
sosionom
og ansatt i Uteseksjonen

Fokustema til samlingene:

- Overgang fra barn til voksen – hvem er jeg?
- Hvor kommer jeg fra, bakgrunn til hver enkelt
- Samfunnskunnskap/forståelse
- Familie
- Ta gode valg
- Sosial kompetanse/sosialisering
- Integrasjon
- Skole, utdanning, jobb, mål, drømmer
- Mestring, fotballaktivitet
- Trygge og tydelige voksne
- Holdninger til rus og vold
- Fysisk helse
- Psykisk helse
- Økonomi

Hva ønsker vi å oppnå – positive effekter med tilbudet;

Relasjonsbygging:

Vi har gode erfaringer med å bruke mat og aktivitet som metode for å bygge relasjon til utsatte ungdommer, som i utgangspunktet er svært skeptiske til hjelpeapparatet. Våre erfaringer er at vi fort blir godt kjent med den enkelte og at guttene får tillit til Usit og de som jobber der. Det å ha et gruppetilbud gjør at flere ansatte på Usit blir kjent med guttene, noe som gjør at flere kan opprettholde kontakt med guttene når vi treffer dem i det oppsøkende arbeidet vårt. Samlingene med guttene vil også kunne gi oss et fint grunnlaget og et godt utgangspunkt for den individuelle oppfølgingen som vi har med dem.

Gruppedynamikk:

Vi som sosialarbeidere skal møte guttene med respekt og omsorg og skape et trygt klima i gruppa. Ønsket er å skape en atmosfære hvor de kan snakke om det som er utfordrende og vanskelig. Vi ønsker også å legge til rette for at de skal få muligheten til å trene sosiale ferdigheter med voksne som korrigerer og skape en setting hvor det kan prates om det meste. Det skal også være rom og muligheter for at guttene kan være positive rollemodeller for hverandre og lære av hverandre.

Tilhørighet og integrering:

Hvilken tilhørighet føler og har guttene i dag? Deres bakgrunn og familieforhold har veldig mye å si for hvem de er og hvorfor de har de uttrykkene de har. Målgruppens tilhørigheten er ofte knyttet til kompis og status i det miljøet som de er en del av. Dette er ofte negative ting og knyttet til den

problematikken som de sliter med. Dette kan være å ikke mestre skolen, utøve vold, ruse seg eller å ta risiko i forhold til narkosalg. Gjennom deltakelse i gruppa ønsker vi å være med på å gi de mulighet for å skape seg en ny tilhørighet, der det å være med i gruppa og å kunne si at jeg spiller fotball (som andre ungdommer) blir viktig. For å nå dette målet er det viktig å bli sett og få positive tilbakemeldinger, både i samtaler og under fotballaktiviteten.

Fattigdom:

De fleste ungdommene Usit jobber med har lite økonomiske ressurser. Det å forebygge noe av den fattigdommen som guttene og deres familier lever i, er en stor utfordring. Deltakelse i guttegruppa vil ikke klare det alene, men kan være et positivt bidrag her og nå, samtidig som den kan motivere for mer aktivitet, skole eller jobb. Dårlig økonomi er for mange en faktor som gjør at disse guttene har falt ut fra det ordinære fritidstilbud og sliter med å tilpasse seg andre arenaer som de ferdes på. Guttegruppa vil kunne gi dem muligheten til å spille fotball uten kostnader og gi dem en arena hvor de lykkes med noe og får muligheten til å oppleve mestring.

Positiv fritid:

Usits målgruppe er gutter som veldig ofte gjør negative ting på fritiden. Rus og kriminalitet er en sentral del av livene deres. Deltakelse i guttegruppa vil gi dem en dag i uka med noe positivt som kan ha en positiv smitteeffekt. Tidligere erfaringer viser at de som er med i guttegruppa

begynner å trene mer, noe vi vil inspirere til og legge til rette for. Fritiden påvirker den enkeltes utvikling på flere nivåer og er en viktig arena for selvutvikling og identitetsbygging. Fritiden er en viktig sosialiseringsarena og de som ikke deltar føler seg utenfor. Forskning viser også at de som har positive fritidsaktiviteter som unge, fortsetter med det når de blir voksne.

Fysisk helse og psykisk helse

Fysisk og psykisk helse henger ofte sammen. Gjennom deltakelse i guttegruppe får ungdommene muligheten til å være aktive sammen med andre gutter og de vil kunne oppleve at fotballtrening og det sosiale samspillet kan bidra til økt trivsel i hverdagen. Fysisk aktivitet fremmer også psykisk helse og kan gi bedre humør, mer energi og reduserer stress. Fysisk aktivitet kan også være med å forebygge enkelte psykiske plager som for eksempel angst og depresjon. Vi tenker at deltakelse i gruppa vil kunne ha en helsefremmende effekt for den enkelte.

Oppsummering

Å prate i gruppe med gutter i gruppe kan være en utfordring hvis opplegget blir for strukturert. Usit har gode erfaringer med å ha en løs struktur, hvor tema kommer fra guttene eller at vi ansatte

bringer fram tema når det er naturlig. Det å spise sammen gjør at det er lettere å få til gode samtaler. Måltidet har flere formål. Maten har ofte en distraherende funksjon, som ufarliggjør praten. For noen er det dagens første måltid og kommer skrubbsultne, samtidig som den kan ta bort en god del uro som ellers ofte oppstår når gutter treffes. Det å tilby gutter i målgruppen fysisk aktivitet i form av fotball har erfaringsmessig vært positivt på flere måter. En ting er at dette er en uformell setting og en viktig faktor for å bygge relasjon og bli godt kjent. Det er også positivt med tanke på fellesskapet i gruppa og en arena hvor ungdommene blir godt kjent med hverandre. Fysisk aktivitet er ofte fraværende for flere av guttene i vår målgruppe og gjennom fotballtreningene vil de kunne bedre sin fysiske form.

Som vi alle vet så er det en krevende jobb å snu en negativ utvikling hos ungdommer. Vi tenker at deltakelse i Usits guttegruppe kan være en positiv medvirkende faktor i det endringsarbeidet som vi skal utfører. Tidsperspektivet er også en sentral faktor og vi ser for oss at dette er et tilbud som vil gå over minst et år. Dette gjør at vi får følge guttene over tid og det gir oss muligheten til å treffe de jevnlig, noe som øker mulighetene for å skape en positiv utvikling og endring.

RUSKONTRAKT OG RUSREFORM – BEDRE Å GJØRE NOE, ENN Å GJØRE INGENTING

Jeg vil i denne teksten se nærmere på “Ruskontrakt” og Norges offentlige utgreiing 2019:26 presentert av rusreformutvalget. Du som leser kan finne et sammendrag av sistnevnte på regjeringen.no. Bakgrunnen for denne teksten er et forslag til en rusreform jeg tenker kan påvirke vårt arbeid med ungdommer og rusforebygging generelt. Og i denne teksten ser jeg forslaget i sammenheng med “Ruskontrakt” spesielt.

Lik praksis og rettssikkerhet

I 2019 ble vi introdusert for prosjektet “Lik praksis - ruskontraktsarbeid for ungdom mellom 15 og 18 år i trøndelag”. Et treårig rusprosjekt, initiert og finansiert av Fylkesmannen og forankret ved Konfliktrådet i Trøndelag. Målgruppen er som navnet sier barn og ungdom mellom 15 og 18 år, som er anmeldt for rusbruk eller besittelse av ulovlige rus- og dopingmidler. Målet er lik praksis i gjennomføring av straffereaksjonen. Tiltakene i en slik ruskontrakt er rustesting og samtaler, mot anmerkning på rullebladet ved gjennomført kontrakt. Bakgrunnen for prosjektet er at det tidligere har vært svært ulik praksis både i forhold til hvilken straffereaksjon ungdom som har begått narkotikalovbrudd har fått, og ulik praksis i forhold til innhold og utførelse av selve ruskontrakten. Ulikhetene har ligget i måten rustesting har blitt gjennomført, hvor denne har blitt gjennomført og av hvem. Det har også vært ulikhet i den oppfølgingen ungdommene har fått som tillegg til rustesting.

Potensialet i ruskontraktsamtaler

Uteseksjonens rolle i dette prosjektet har vært å bidra med samtaler. Samtaler med fokus på det aktuelle lovbruddet, om rus generelt, familiesituasjon, skole, jobb, fritid og mestring. Dette er temaer som er nødvendige både for å kartlegge bakgrunnen for at ungdommen er der den er og får å kunne se fremover. Når ungdom har samtykket til ruskontrakt er det naturligvis forskjell på om de ønsker samtaler med Uteseksjonen og om de takker ja til samtaler med Uteseksjonen. En ungdom som samtykker til ruskontrakt og samtaler fordi han eller hun forstår at dette er uheldig for en selv og ønsker endring, vil ha helt andre forutsetninger for å oppnå et positivt utfall av slike samtaler, sammenlignet med en ungdom som ser på dette som en måte å “slippe billig unna” på. Vi har møtt begge deler. Men selv i tilfeller hvor ungdommen ikke nødvendigvis

Chris Branem
Miljøterapeut
og ansatt i Uteseksjonen

ser mulighetene som ligger i ruskontrakt, har det i flere tilfeller vært en inngang for en tjeneste som oss til å etablere kontakt og over tid bygge relasjon. En relasjon som har kommet ungdommen til gode umiddelbart eller et stykke ned i veien.

Diskusjonene har blitt hyppigere på kontoret etter hvert som erfaringene med russamtaler i tilknytning ruskontrakt har blitt flere. Vi har ikke tro på at verken pekefinger eller pisk skaper varig endring i andre mennesker. Vi tenker det må komme innenfra. Samtidig gjennomfører faktisk ungdommene en straff. De skal møte oss. Det har de signert på. De har også signert på at å avlegge urinprøver er en del av straffegjennomføringen. Urinprøver som tema kan være en "het potet" og med nok stoff til en helt egen tekst. Men i denne sammenheng kan det likevel være relevant å spørre seg om slik kontroll også gjør noe med frivilligheten. De samme ungdommene som vurderer ruskontrakt som hjelpsomt eller som en mulighet til endring, har gjerne allerede tatt et valg om å ikke ruse seg videre. Urinprøver blir i denne sammenheng forbundet med negativ kontroll. Manglende tillit. En følelse av at samarbeidet bare skal komme fra ungdommen. De ungdommene som forteller at de bare skal "komme seg igjennom" ruskontrakten bestemmer seg enten for å vente med å ruse seg til perioden er over eller rett og slett fortsette å ruse seg for så å bryte kontrakten uansett. Burde det i et samarbeid

med ungdommer som frivillig går med på en straffereaksjon være rom for mer tillit?

Å helt forstå om det er et ønske om endring eller en følelse av plikt som gjør at ungdommene møter til samtaler, når rammene for gjennomføringen inneholder punkter som kan minne mer om straff enn hjelp, blir vanskelig å vite. Jeg har siden min første "ruskontrakt"-samtale lurt på om disse rammene legger til rette for endring. Jeg har vært kritisk til ruskontraktprosjektet når jeg har møtt ungdom som forteller at de bare skal "bli ferdig" og spiller med. Og i motsatt fall vært positiv når jeg har møtt ungdom som har sett ruskontrakt som en mulighet. Spørsmål jeg har stilt meg er gjerne "Hvordan vet vi at riktig ungdom får riktig tilbud?" og "Hvilken effekt har egentlig dette?". Selv om jeg ikke har funnet noe svar er jeg takknemlig for de møtene en slik kontrakt har gitt. Om ikke annet fordi slike samtaler gir muligheten til å legge et grunnlag for en relasjon som varer utover "straffeperioden". En mulighet vi ikke nødvendigvis har fått ellers. Og jeg har sånn sett slått meg litt til ro med at det må være bedre å gjøre noe, enn å gjøre ingenting.

Hvordan vi har forstått forslaget til ny rusreform

Tidlig i 2020 presenteres Uteseksjonen for, og gir en høringsuttalelse til, et forslag til en rusreform hvor regjeringen vil overføre ansvaret for

samfunnets reaksjon på bruk og besittelse av illegale rusmidler til eget bruk, fra justissektoren til helsetjenester. Dette er et forslag vi i utgangspunktet stiller oss positive til. Men slik Uteseksjonen leser forslaget er det et noe uklart mandat fra regjeringen til utvalget i forhold til hvem denne rusreformen skal gjelde. Og utvalget foreslår da å ta utgangspunkt i at det skal gjelde alle, uavhengig av alder og grad av problematikk. Her er vi blant annet usikre på om det er hensiktsmessig å møte alle likt, da alle ikke har samme utgangspunkt. Og vi lurer også på om det er riktig å ikke skille mellom mennesker under og over 18 år, når det kommer til narkotikabruk, egnede reaksjonsformer og tilbud om hjelp.

Dagens ordning hvor politiet overfører saker til konfliktrådet er i flere tilfeller som nevnt den inngangen vi i hjelpeapparatet får, eller den muligheten ungdommen gis, til å starte endringsarbeid. Slik hjelp er frivillig også i dag, da ungdommen må samtykke til en slik oppfølging, og det er konfliktrådet som kobler på det kommunale hjelpeapparatet i samarbeid med ungdommen selv. Men faren med innføringen av en rusreform slik den foreslås i dag, hvor det ikke lenger ligger en straffesak til grunn for å koble på hjelp, er blant annet at det vil ta lengre tid før en ungdom med skadelig rusbruk blir fanget opp og at veien ut dermed blir hardere.

Signaleffekten

Dersom rusmidler (inntil et visst kvantum) skal avkriminaliseres vil det for mange av de ungdommene vi arbeider med bli utfordrende å forstå hvorfor de skal ta avstand. Dette gjør også noe med utgangspunktet for rusforebyggende arbeid. Det er noe som heter *signaleffekt*. Og med en reform som ikke tar hensyn til alder, slik den står i dag, er jeg redd for at signalene vi som voksne sender til barn og ungdom i beste fall vil kunne ha en uheldig effekt. Det vil trolig være for mye å forlange at en 15-åring som eksperimenterer med rus forstår, eller velger å forstå, forskjellen mellom "avkriminalisering" og "ikke lenger kriminelt". Det er også forskjell på de ungdommene som ruser seg fordi de har det vondt og de som ruser seg fordi det er spennende. Om vi som eksempel kombinerer sistnevnte og de fleste barn og unges evne til resonnering, er jeg redd signalet blir at "de som bestemmer" har sagt at en viss mengde er

greit, derfor vil det heller ikke være noen grunn til å ta avstand. Det er viktig å huske at de fleste ungdommer kun eksperimenterer med rus over en kortere periode, men man kan ikke komme bort ifra at ungdommer også forteller at de har valgt å ruse seg mindre, at de slutter tidligere eller tar helt avstand, av den enkle grunn at narkotiske stoffer er forbudt uansett kvanta.

Vi bør gå noen runder til

Det skal helt sikkert sies mer om både prosjektet "Ruskontrakt" og den kommende rusreformen i fremtiden. Erfaringene fra samtaler forbundet med ruskontrakt er hovedsakelig positive og vi ser at de for noen er til hjelp. Forslaget til rusreformen håper jeg ikke blir stående slik som i dag, da jeg mener at vi ikke trenger en inngang mindre til utsatt ungdom. En potensiell avkriminalisering vil kunne gjøre noe med utgangspunktet for samtaler jeg i min jobb skal ha med ungdom i fremtiden. Og jeg er usikker på om en mer "liberal ruspolitikk" overfor vår målgruppe egentlig vil sikre at riktig ungdom får riktig tilbud i større grad enn i dag. Etter mitt skjønn kan både ruskontrakt og en noe mer differensierende rusreform, implementert og praktisert på riktige måter, ha noe for seg for mange. Kanskje ikke alltid for de mest sårbare ungdommene, men kanskje for de som kan bli det. Så fra et forebyggende perspektiv tenker jeg det er verdt å gå enda noen runder med forslaget til rusreformen før vi konkluderer. I mellomtiden fortsetter jeg å holde en knapp på at det må være bedre å gjøre noe, enn å gjøre ingenting.

Det er viktig å huske at de fleste ungdommer kun eksperimenterer med rus over en kortere periode.

SOSIALT ARBEID – EN BALANSEKUNST?

En opplevelse av å stå i “spagat” mellom engasjement og opplevd belastning.

Marianne Langeland
*Sosionom, Tillitsvalgt FO/
og ansatt i Uteseksjonen*

Live Næss
*Sosionom, Verneombud/
og ansatt i Uteseksjonen*

Oftere og oftere snakker vi om at det rører seg mye i ungdomsmiljøet og at alvorlighetsgraden rundt ungdommene vi jobber med er større og mer komplekse. Vi har sluttet å si at det roer seg snart og at det går i bølger, men akseptert at det er den nye arbeidshverdagen. Det er flere ungdommer og et stadig større område vi skal dekke. En årsaksforklaring på dette skal vi ikke begi oss ut på, men som verneombud og tillitsvalgt fra FO har vi i økende grad blitt opptatt av og nysgjerrige på hva dette gjør med oss som fagutøvere og som mennesker. Hvordan håndterer vi å stå i emosjonelle belastninger og samtidig bevare tro, håp og engasjement for det arbeidet vi skal gjøre sammen med ungdommene?

I Uteseksjonen jobber vi nært på mennesker i fortvilte situasjoner. Mange av ungdommene vi møter er redde, sårbare, sinte, forvirret og fulle av avmakt overfor et samfunn de ikke føler seg inkludert i. Noen har utøvd grov vold og overgrep, og sammen skal vi bygge gode og trygge relasjoner. Vi skal se hele mennesket, vi skal se bak uttrykk som ofte innbefatter vold, rus og kriminalitet.

“Love me the most when I deserve it the least”.

Andre, og ofte samme ungdom, har vært utsatt for vold og overgrep. De deler historier og deler av sitt liv med oss som kan få ethvert hjerte til å bryte. De har behov for at vi er sterke på deres vegne, at vi tåler deres historier og deres uttrykk. Vi skal romme både deres følelser og våre egne, og vi skal kjempe på deres vegne.

Det er viktig å anerkjenne at dette kan være belastende. Å rette blikket mot temaet og støtte opp om kollegaer, kan gjøre at man står lengre og stødigere i relasjonen til de vi er der for å hjelpe. Over 30 års forskning har vist at det å jobbe med mennesker er spesielt belastende (Isdal, 2017), og da skylder vi de ungdommene som vi møter at vi er forberedt og at vi ikke forsvinner før vi må.

Vårt arbeidsverktøy er først og fremst oss selv. I tillegg så bringer vi inn den kompetanse vi har tilegnet oss gjennom utdanning, kurs og arbeidserfaring. Vi tar med oss vår personlighet, våre styrker og svakheter, vår livserfaringer og livet vårt her og nå. Vi byr på oss selv, og vi jobber med hjertet. Ungdommene skal møtes med

trygghet, kjærlighet og forståelse (jmf BVL § 1-1)¹. Så når tiden er inne skal ungdommen fortsette på egenhånd. Noen ganger med andre hjelpere som skal følge de neste skrittene i deres liv. Det kan slite på å stå i relasjoner, og det kan slite på å gi slipp. Ungdommene trenger at vi blir glad i dem selv om de vet og vi vet at dette skal vare i en periode i deres liv, og i vårt liv. Det betyr at vi bekymrer oss over hvor ungdommen er. Det betyr at vi blir kjempestolt når de får til noe som er bra for dem selv. Når du åpner hjertet så følger det mange følelser med. Mange ganger er vi bekymret for ungdommer som vi har fulgt gjennom ungdomsskolen. Der det kan ha vært mye fravær, stor rastløshet og stor bekymring fra oss voksne rundt. Men når så en ungdom begynner på videregående og får det til, på tross av mange voksnes spådommer om nederlag, da gleder vi oss med ungdommen. Og fortsetter å stå i oppturer og nedturer.

Mange ungdommer har kommet og gått gjennom årene, og mange vil for alltid ha en egen liten plass

i hjertet på godt og vondt. Noen klarte seg godt her i livet. Andre tenker vi at vi aldri fikk gitt nok hjelp eller riktig hjelp, og noen ganger mottar vi triste nyheter om overdoser eller bortgang. Alle er de med på å gi oss ny styrke og nytt pågangsmot i relasjonen til den neste ungdommen vi møter. Det gir også energi og et ønske om å kunne gjøre det enda bedre, å lære av det som ikke virket, og prøve noe annet.

Hva koster dette egentlig? Hva er det som gjør at vi står i denne jobben? Emosjonell belastning er sentralt i dette spennet mellom det som gjør jobben krevende og det som gir overskudd til å fortsette å kjempe for ungdommene våre. Men vi er ikke alltid like gode på å gi oss selv anerkjennelse for at vi ofte står i denne spagaten. Det kan også være utfordrende i en travel hverdag å ha fokus på hva som for oss er motvekten til den emosjonelle belastningen. En viktig forutsetning for å gjøre en god faglig jobb i et felt preget av menneskelig smerte, er at man tar vare på seg selv og hverandre, skriver Baugerud i sin fagartikkel om temaet i Tidsskriftet Norges barnevern (2019). Dette har vi valgt å ha økende fokus på i USiT, gjennom veiledning og arbeidsmiljøarbeid. Og vi ønsker at dette fortsatt skal prege vårt fokus i 2020.

“Tøff jobb du står i. Du hører sikkert mye vanskelig?”

Vi møtes ofte med disse spørsmålene når vi forteller hvor vi jobber. Men er det ikke slik at disse møtene kan gi oss like mye som det koster? Kanskje disse møtene gir oss mer energi enn de tar? Alle disse små øyeblikkene, som er så store i den enda større sammenhengen. Kaffelukta som møter oss i døra en tidlig morgen. Klemmen fra en kollega når det trengs. En leder som er nær og tilgjengelig i vanskelige situasjoner. Gjensynsgleden mellom kollegaer etter fravær. De nydeligste toner av gitarspill og sang ved kjøkkenbordet fra en ungdom. Latter og stjerner i øynene når en ungdom viser et imponerende korttriks en ettermiddag. Et felles måltid.

Og mest av alt – at ungdommen faktisk kommer og at de KOMMER TILBAKE.

¹ Lov om barneverntjenester (barnevernloven) - § 1-1. Lovens formål.

Loven skal sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse til rett tid. Loven skal bidra til at barn og unge møtes med trygghet, kjærlighet og forståelse og at alle barn og unge får gode og trygge oppvekstvilkår.

SAMHANDLING & SAMARBEID RUNDT UNGDOMMER SOM BEGÅR KRIMINALITET

SLT står for Samordning av lokale rus og kriminalitetsforebyggende tiltak for barn og unge. Denne nasjonale modellen er i Trondheim et samarbeid mellom Trøndelag politidistrikt og kommunen. Målet er at kommunens barn og unge som står i risiko for eller har utviklet kriminell adferd skal få riktig hjelp til riktig tid, av et hjelpeapparat som samarbeider godt på tvers av etater og faggrupper.

Tor Kristian Stinessen
SLT - kordinator
og ansatt i Uteseksjonen

SLT-koordinatorene i Trondheim har i år hatt fokus på bedre samhandling mellom de aktørene som kommer på banen når barn og unge begår kriminalitet. Samhandling og en forståelse for hva det innebærer vil bli viktig for å nå målene som Trondheim kommune setter seg i oppvekststrategien Stein, Saks, Papir. I denne strategien ønsker kommunen blant annet å bli bedre til å jobbe på tvers av avdelinger, institusjoner og sammen med innbyggerne. For å lykkes i å få til endringene vi ønsker og bygge sterke fellesskap for barn, må det være en felles forståelse av hvordan vi skal jobbe sammen.

Det er viktig å med en felles forståelse for hva disse begrepene innebærer for dem som jobber med ungdom med denne type problematikk. Jeg synes Professor Ottar Ness, NTNU, gir oss et godt grunnlag for dette når han oppsummerer de to begrepene i en artikkel fra Napha¹ sine hjemmesider.

“Samarbeid handler om å arbeide sammen for å løse en konkret oppgave, der for eksempel arbeidsoppgavene blir fordelt mellom deltakerne, og der hver person blir ”forpliktet og ansvarlig” for sin del av oppgaven for å oppnå et felles mål.” (Roschelle & Teasley, 1995). Samhandling er kanskje et mer ”diffust” og abstrakt begrep. Dette handler mer om den gjensidige relasjonelle deltakelsen og engasjementet i den kontinuerlige dialogen mellom personene som arbeider sammen for å oppnå et felles mål (Anderson, 2012; Karlsson & Borg, 2013; Strong, Sutherland & Ness, 2011; Roschelle & Teasley, 1995).”

Hvordan vi organiserer arbeidet med ungdomskriminalitet blir viktig for å øke muligheten for suksess. I det ligger det at vi bør se på hvilke muligheter vi gir ungdommene og hjelperne til samarbeid og samhandling.

Når ungdom begår straffbare handlinger og blir tatt for det, utløser det som regel en reaksjon hos flere instanser med ulikt mandat. Ungdommen må forholde seg til private og offentlige aktører, barnevern, skole, politi, konfliktråd, advokater, helse, familie og venner. Tanken er at det er disse som skal hjelpe ungdommen ut av kriminaliteten. Det er nå et samarbeid skal stables på beina. Samarbeid er i utgangspunktet en forholdsvis rett frem og enkel tilnærming. Deltakerne blir enige om hva målet er, hvem som har ansvar for hva og man setter i gang. Man har delt ut oppgaver i forhold til kompetansen og mandatet til den enkelte. De gangene målet blir nådd er det sjelden noe diskusjon rundt valget av arbeidsmetodikk. Samarbeidet har fungert.

I det siste året har jeg oftere sett at vi ikke lykkes i å snu utviklingen i tide. Det er noe som skurrer i samarbeidet og det oppstår et skille mellom aktørene. De kommer ikke tett nok på hverandre, og klarer ikke å fremstå samlet og tydelig nok for de man hjelper. For ungdommen kan det til tider bli forvirring. Hvem gjør hva? Hvem hjelper egentlig hvem? Hvem snakker med hvem?

I en slik situasjon uteblir resultatene og ungdommen fortsetter sin kriminelle løpebane. Frustrasjonen i samarbeidet øker og vi begynner å snakke om hvilke deler eller hvem som ikke fungerer. Vi begynner å tenke i de baner at "jo flere kokker dess mer søl". Hadde vi bare vært færre rundt ungdommen så hadde dette gått bra. Det som er sikkert er at her er det ungdommen som blir taperen. Ungdommen fortsetter med kriminalitet og blir til syvende å sist møtt med strengere og strengere sanksjoner. Vi har til slutt klart det vi så absolutt ikke skulle, å skyve de ut av fellesskapet.

Hva skjer hvis vi begynner med å snakke om samhandling i stedet for samarbeid? Kan det gi økt fokus på hvordan det samarbeides? En arbeidsmetode som går bort fra at man arbeider hver for seg på dedikerte ansvarsfelt, men i større grad åpner for å jobbe tettere sammen, jobbe på hverandres arena, øke forståelsen for hvordan og hvorfor andre jobber og tenker som de gjør. Åpne for at man tar beslutninger sammen om hvordan vi skal nå målene. For å få til dette må vi øke tilliten til hverandre, uavhengig om man er skole, barnevern, politi, familier eller ungdommer.

Vi ønsker det samme, men vi må tørre å ta valgene og beslutningene sammen.

Det fordrer at vi som kommune klarer å gi våre ansatte trygghet og tillit nok, slik at de kan ha mulighet til å ta beslutninger raskt. Myndiggjorte ansatte tar ofte kloke beslutninger, noe som gjør at man ikke mister fremdrift i arbeidet eller at det i verste fall stopper opp.

Min opplevelse er at vi i dag jobber for oppstykket og delt i forhold til ungdom i målgruppen for SLT arbeidet i kommunen. Vi har organisert oss på en måte som ikke er tilpasset akkurat de ungdommene vi ønsker å hjelpe. Vi bør tilstrebe å gi disse ungdommen et tilbud som står i stil med behovene. Dette er ei gruppe ungdommer som virkelig kan og forstår verdien av fellesskap, og som bruker hele byen og alle dens muligheter. Potensialet hos disse ungdommene er enormt. Hvis vi får en felles forståelse for den enkelte ungdoms behov og klarer å dra samme vei er sjansen større for varig endring. Dette er ingen enkel jobb, eller en jobb man klarer alene.

“**Hvis vi får en felles forståelse for den enkelte ungdoms behov, og klarer å dra samme vei, er sjansen større for varig endring**”

RELASJON OG RELASJONSKOMPETANSE – HVA BETYR DET I PRAKSIS?

Gjennom utdanningen som barnevernspedagog og yrkeslivet i fritidsklubb og Uteseksjonen har jeg selv tenkt og blitt forklart at relasjon er grunnsteinen i ungdomsarbeid, noe jeg (selvfølgelig) er enig i, men et spørsmål som jeg stiller meg er; lykkes vi?

For å kunne svare på det spørsmålet må jeg finne ut hva som legges i en relasjon og hva som gjør den god (nok) til at den skal være nyttig i arbeidet med ungdom. Jeg tenker at det handler om gjensidig tillit, trygghet, respekt og anerkjennelse. Store ord med mye tyngde, hvordan skal jeg få en ungdom som ikke har tillit til systemet, voksne, samfunnet til å plutselig stole på meg å ha respekt og føle seg trygg. Jeg representerer jo for mange av ungdommene et system som innehar mye makt.

For min del handler det om å ta de store ordene ned, ta de litt fra hverandre og finne ut måter og metoder jeg sammen med ungdommen kan begynne å se på arbeidet vi har foran oss. Allerede her begynner utfordringene å komme, hva legger ungdommen til grunn for "utfordringene" som han eller hun har blitt beskrevet at de sliter med, hvor mye press er det fra politi, skole og foreldre. Er ungdommen i det hele tatt kommet til meg frivillig? Svaret på det siste spørsmålet er kanskje ja med et men. De kan si at de er hos meg frivillig, de har takket ja til oppfølging av Uteseksjonen fordi konsekvensene av å takke nei er så mye større enn å bare samtykke.

Hva er det du vil og hva er det jeg vil?

Jeg liker å si til ungdom som kommer til meg i en oppstartsfasen at jeg som regel begynner å jobbe med ungdommene i motbakke. Dette forklarer jeg videre med at jeg forstår at presset og kravene fra omverdenen tynger dem, at det kan virke eller være urettferdig og frustrasjonen er høy. Det er tungt å gå og jobbe i motbakke men ved å forsere bakken sammen så er gevinsten høyere og hverdagen kan bli lettere. Det vil komme flere motbakker, men per nå så har ungdommen tilbudet om en å gå sammen med.

Så kan ungdommen selv fortelle hva som tynger eller er kjernen til frustrasjonen, og hva ungdommen ønsker råd og støtte til, samt hva jeg som fagperson og Uteseksjonen som instans kan bidra med. Fra starten av ønsker jeg åpenhet i relasjonen, og ettersom

Arne Brunborg
*Barnevernspedagog
og ansatt i Uteseksjonen*

Det er uprofesjonelt å ikke vise følelser i situasjoner som inviterer til glede, tårer og empati.

ungdommene ofte er mer utrygge enn meg selv i en oppstartsfasen er det jeg som må ta initiativ til åpenheten. Evnen til å by på seg selv i møte med ungdom er for meg sentralt. Hvorfor skal en forvente åpenhet, ærlighet og tillit fra ungdom hvis man ikke klarer å gi det samme tilbake?

Jeg som fagperson og Uteseksjonen som instans investerer mye i ungdommene, i denne investeringen legges det tilrette for vi (USIT og ungdommene) kan skape felles opplevelser og mestring. Vi har gode erfaringer med å tilby aktiviteter som er attraktive og som avværner oss som fagpersoner iht maktbalanse og utrygghet, en arena der vi stiller likt. Nettopp disse aktivitetene gir oss en kickstart i relasjonsarbeidet og det legger til grunn for gode samtaler der vi lærer å kjenne hverandre, samtidig som vi har det moro med noe helt annet.

De felles opplevelsene kan komme til uttrykk senere i relasjonsarbeidet, de gir oss noen felles opplevelser vi kan gå tilbake til, snakke rundt og bygge videre på.

Relasjon som metode

Det å være interessert i mennesker er inngangsporten til relasjonskompetanse. Spurkeland (2015) skriver at psykiateren Carl Rodgers oppdaget i sin tid at han ikke kunne hjelpe pasienter uten først å bygge en relasjon. Det mentale båndet mellom pasient og lege måtte festes før behandlingen startet. En klinisk praktiserende psykolog bekreftet nylig til meg det samme. Han sa etter 30 år i faget: «Psykologiske teorier hjelper meg lite. Relasjonen mellom terapeut og pasient teller mye. Kjennskap til

pasienten teller mye.» Om vi har til hensikt å hjelpe andre i læring og forbedring må vi etablere en positiv relasjon som bærebjelke i arbeidet (Spurkeland, 2015).

Relasjonskompetansen er helt avgjørende i alt arbeid med mennesket. Hele skolesektoren og helsesektoren baserer mye av sin jobb utøvelse på dyktighet med det mellommenneskelige.

Et sentralt element i relasjonskompetanse er menneskeinteresse, ettersom det å sette menneske i sentrum er inngangsporten i relasjon.

Et annet sentralt element i relasjonen er tillit. Tillit er viktig fordi det er selve byggematerialet og bærebjelken i enhver relasjon. Uten tillit er en relasjon kraftløs eller negativ. Derfor blir det ekstremt viktig å ivareta tillit i enhver relasjon som teller i livet. Når mennesker i samhandling skal yte sitt beste må relasjonen virke motiverende og gi energi og arbeidsevne.

Videre er emosjonell modenhet viktig. Emosjonell kompetanse og intelligens er det mest virkningsfulle elementet i etablering, utvikling og vedlikehold av en relasjon. Dialog vil alltid ha en emosjonell komponent og en tilbakemelding kan være full av empati, og vil bli mer troverdige og forutsigbare. Følelser er vår sterkeste og mest ekte form for kommunikasjon. Derfor vil den emosjonelle profesjonaliteten gjøre at omgivelsene ser og skjønner bedre. Det er uprofesjonelt å ikke vise følelser i situasjoner som inviterer til glede, tårer og empati.

Et siste element som er viktig i relasjonen er prestasjonshjelp. Prestasjonshjelp er den totale evne til å bidra i andres utvikling og prestasjoner. Det er viktig å understreke at prestasjonshjelp ikke først og fremst handler om å føre andre fram til høye prestasjoner, men å hjelpe dem der de befinner seg - på hvilket som helst område og nivå. Prestasjonshjelp er definert (Spurkeland 2011) til å gjelde tre hovedområder:

1. Få et annet menneske til å kjenne seg psykisk sterkere
2. Få et annet menneske til å bli mer kompetent
3. Få et annet menneske til å finne og bruke sine sterke sider (Spurkeland, 2015).

Tid og penger

Etterhvert som tiden går, ja tid er et viktig element i relasjonsarbeid, så vil kanskje relasjonen gro tettere eller man føler at en ikke har kommet noen vei. I min verden møter jeg mange ungdom som tester grenser og relasjonen, hvor sterk er relasjonen og hva kommer konsekvensene til å bli. Det er ikke å legge skjul på at det kan være en utfordrende situasjon å stå i, men det er i slike situasjoner der tålmodighet og standhaftighet kan være gull for videre oppfølging. Det å være tilgjengelig, ikke dømmende og empatisk overfor ungdommene når det blåser som verst rundt dem, stille opp som en trygg voksen overfor ungdommene og skape en arena der de kan puste ut, senke garden og slappe av kan være nettopp det som trengs der og da. Relasjonskompetanse kan defineres slik: *Ferdigheter, evner, kunnskaper og holdninger som etablerer, utvikler, vedlikeholder og reparerer relasjoner mellom mennesker* (Spurkeland, 2015). Definisjonen viser til det dynamiske arbeidet som vi gjør i relasjonsarbeid, vi utvikler, vedlikeholder og reparerer relasjonen.

Dette høres enkelt og greit ut, og det skal det jo egentlig være. Et annet aspekt som er viktig å nevne er også foreldre, skole og politiets forventning til meg som hjelper. Er de inneforstått med tankegangen bak vårt arbeid og hvorfor vi i krisesituasjoner ikke irrettesetter og moraliserer ungdommen? Tillater politi og skole seg den samme tålmodigheten som vi gjør i arbeidet med ungdom som utfordrer system og lovverk?

Erfaringsmessig gjør de ikke det, og da kan vi som helpere havne i scenarier som potensielt utfordrer relasjonen. Tåler ungdommen enda et tillitsbrudd / relasjonsbrudd? Eller en vedkommende så moden at den kan forstå hvorfor vi som helpere var nødt til å gjøre som vi gjorde?

Ettersom Uteseksjonen er en tjeneste fra Trondheim kommune får vi lønn for den jobben vi gjør, og vi er da en betalt relasjon. Mange ungdommer kan ha opplevd betalte relasjoner tidligere og opplevde de som flyktige. En utfordring knyttet til dette er ungdommenes tillit

til oss som hjelpere og den relasjonen vi bygger sammen. Det er en forståelig skepsis ungdommen har, og det er opp til oss som fagpersoner å trygge ungdommen med det arbeidet vi gjør og at vi viser oss tilliten verdig når den kommer.

En måte å respektere ungdommen sin skepsis i henhold til betalt relasjon er å bygge i ungdommen sitt tempo, være genuint opptatt av ungdommen, vise at vi bryr oss samt vise tillit. Vi må tåle at det ikke går så raskt som vi kanskje hadde ønsket oss, og stole på ungdommen, samt egne så vel som ungdommens ferdigheter.

For å unngå så langt det lar seg gjøre så er samarbeid med andre instanser viktig, det å være åpen ovenfor dem om tankeganger rundt oppfølging og vurderinger, vise til motivasjon og endring, generelt hjelpe de som roper høyest med å senke stressnivå og krisetankegang. Da jeg mener at det som regel ikke er noen tjent med å ta forhastede avgjørelser basert på krisemaksimering. Jeg kan sammen med ungdommen belyse overfor samarbeidspartnere alternative løsninger og scenarioer, som hjelper ungdom med sosialisering og støtte der det trengs, kontra straff og isolering. Samtidig i prosessen lærer vi ungdommen å forstå systemene rundt, hvordan de tenker og hvorfor de handler. For å lykkes med relasjonsarbeid er vi avhengige av å ha alle aktører med på laget å dra i samme retning. Tillit til at selv om vi setter relasjon høyt, så er ikke det det samme som å ikke grensesette, være konsekvente eller at vi er naive.

Økt forvirring og press skaper kun mindre tillit til systemet og øker frustrasjonen, noe som ikke er hensiktsmessig, heller tvert om. Relasjon og det arbeidet som ligger bak denne relasjonen er ømfintlig arbeid, og vi er nødt til å være oss bevisst vår rolle og ungdommens rolle. Om vi lykkes med arbeidet er ikke godt å si, men hva vil det si at vi lykkes? Er det bort med all kriminell aktivitet? Ingen rus? At de blir skattebetalere? og hvem sitter med definisjonsmakten på om vi lykkes eller ikke?

“To skritt frem og ett tilbake...”

Men tilbake til relasjonsarbeid. Vi vet at det tar tid, vi vet det krever mye av oss personlig og vi vet at det er viktig. Veien til relasjonen er ikke lagt, den legges underveis. Noen ganger møter man en blindvei, og da må man snu og begynne prosessen nesten på nytt. Det å gjøre feil er menneskelig, og selv om man har en tittel og representerer en profesjon, betyr ikke det at man er fri for feil. Hvis man da også klarer å erkjenne feil og gjør det sammen så er det grunnlaget for noe felles videre. Det finnes ingen oppskrift. Vær trygg, stødig, tilgjengelig, åpen og ærlig - verre er det ikke! Når motbakken virker som brattest og man føler at en ikke kommer noe vei, så er man der fortsatt for ungdommene, man må ikke alltid utrette noe konkret eller krysse av et mål. Resultatene i slikt type arbeid kommer ikke nødvendigvis så raskt, og kanskje ikke før om flere år.

Det å være til stede og støtte dem når ingen andre gjør det, det kan være nok, nok til å løfte dem ut av situasjonen og gi de mot til å tørre å drømme om fremtiden. og at den kan bli ganske fin, på tross av, eller kanskje på grunn av. Det vil jeg si er å lykkes.

TANKER OM GRUNN- OG VIDEREGÅENDE SKOLE, SETT FRA EN SOSIALPEDAGOGISK LÆRINGSARENA

I 8 år har jeg jobbet ved Lade Motor Racing (LMR) og i løpet av den tiden har jeg gjort meg noen erfaringer og tanker om grunnskolen, videregående skole, “skoletapere” og praktisk anlagt kompetanse vs. “skoleflinkhet”.

LMR er uteseksjonens rus og kriminalitetsforebyggende tiltak for motorsport-interessert ungdom. Hovedaktiviteten vår er å bygge, reparere, vedlikeholde bilcrossbiler og ikke minst konkurrere i bilcross på lik linje med andre deltakere. Gjennom de ulike prosessene som dette arbeidet medfører bygger vi også opp ungdommenes selvtillit og selvilde gjennom å gi dem mestringsopplevelser innenfor trygge rammer.

Fordi vi er et tiltak i Uteseksjonen så er ikke LMR åpen for alle og enhver. De ungdommene som er hos oss er der på bakgrunn av at noen på deres vegne har søkt om plass til dem i tiltaket. Det vil si at våre ungdommer har et ekstra behov for å oppleve mestring og tilhørighet, fordi de dessverre faller utenfor det ordinære fritidstilbudene. Det er mange forskjellige årsaker til at ungdommer får plass hos oss men en fellesnevner for de aller fleste vi møter er dårlige erfaringer i grunnskolen. Dårlige erfaringer i skolen gir oftest en dårlig selvtillit og et dårlig selvilde og følgelig dårlige opplevelser i videregående.

Når vi som jobber på LMR gir ungdommer arbeidsoppgaver forsøker vi å finne oppgaver som de kan klare og som samtidig gir dem litt utfordring slik at de får kjenne ordentlig på mestring. Utallige ganger når jeg har gitt ungdommer slike oppgaver så har jeg hørt: “tror du at jeg kan få til det, jeg som har en treer i alle fag?”, eller “hvordan skal jeg klare det, jeg som er drittdårlig i matte?”.

Når ble du til karakterene dine?

Da tenker jeg ofte:

Når ble du til karakterene dine, det kan ikke være sunt å identifisere seg så sterkt med sine skoleprestasjoner? Hvem har fortalt deg at en som sliter faglig heller ikke kan klare praktiske oppgaver og hvordan kan det gå så galt i matte at en ungdomsskoleelev helst vil unngå å ta et enkelt mål med tommestokk i frykt for å gjøre feil?

Jeg lar meg fortsatt overraske når jeg ikke har innsikt i skoleprestasjonene men har observert en ungdom i arbeid, sett hva

Bjørn Joar Jenssen
*Barnevernspedagog,
agronom,
motersykelreparatør,
tiltaksansvarlig
Lade Motor Racing og
ansatt i Uteseksjonen*

ungdommen får til og hva han har av kreativitet og pågangsmot. Jeg har ofte latt meg imponere og har av og til tenkt at om jeg skulle startet et eget firma så ville jeg absolutt ansatt dette talentet.

Men så kommer vi oppgaver der det kreves at noe skal skrives og det helt låser seg fordi det som skal gjøres minner om skole. Det kan være så enkelt som å melde seg inn i NMK på internett, men det låser seg fordi man må lese og sette seg inn i informasjon, altså ikke eksplisitt lese og skrivevansker, men å tolke saklig informasjon og handle ut i fra den. Noe jeg tolker dithen at man har så dårlig erfaring med det at man gir opp før man har prøvd. En annen utfordring kan være å skrive forståelige bokstaver for å få skrevet sin egen signatur.

Dette er ingen vitenskapelig artikkel, dette er kun tanker som jeg har gjort meg ispedd litt inspirasjon fra forskjellige hold. En person som jeg har latt meg inspirere av er sir Kenneth Robinson. Han er en britisk forfatter, foredragsholder og internasjonalt anerkjent rådgiver innenfor utdanning, nå Professor of Arts Education ved Warwick universitet.

Det første foredraget jeg så av Robinson var på TED-talks, og foredraget het "Do schools kill

creativity". Robinson tar opp mange emner her men hovedpoenget er at enhetsskolen ,som vi kaller den her i Norge, dreper kreativiteten som man naturlig finner hos barn.

Barn er jo i utgangspunktet kreative og veldig flinke til å lære. Problemet er bare at barn er barn. De er ikke "minivoksne" som naturlig sitter stille i en og en halv time og lytter og lar seg inspirere og applauderer det de syns er bra. Nei, de små kroppene er i utvikling, de skal i tillegg til skolefag, utvikle grovmotorikken, finmotorikken og musklene sine. Dette kommer ikke av seg selv mens de sitter stille. De er nødt til å røre på seg, leke, løpe, klatre, kreere. Og de skal i tillegg leke/rollespille, og på den måten finne ut hvordan ting er fra andres perspektiv, finne ut hvem de selv er og hva som fungerer i samspill med andre. Vi har alle en medfødt nysgjerrighet og den hjelper oss å erfare og å lære gjennom erfaringer. Den gir oss lyst til å eksperimentere og finne løsninger.

Er det rom for dette i skolen? Får hvert enkelt barn såpass bruk sin nysgjerrighet og kreativitet slik at det inspirerer til å lære skolefag, finne svar i bøker og andre pålitelige kilder? Og behøver det å være et klart skille mellom skolefag og den typen læring som oppleves som spennende og inspirerende.

Finnes det bare ett riktig svar på ting man kan undre seg over og være nysgjerrige på? Er det eneste "saliggjørende" å finne det rette svaret med en gang, eller kan man lære vel så mye ved å prøve og feile?

Ut i fra min erfaring så blir svaret på det siste spørsmålet at på LMR er det lov til å gjøre feil. Vi sier det høyt og vi får kanskje ikke sagt det nok. Men et av våre "prinsipper" er at det er lov til å gjøre feil, være uheldig og ødelegge ting. Selvfølgelig skal man ikke drive med hærverk og ødelegge ting med vilje. Men vi vil at man prøver og feiler og lærer på den måten, både på verkstedet og når man sitter i bilen på bilcrossbanen, på trening og i konkurranser. Vår erfaring er at dersom man får eksperimentere og prøve litt så kan man finne løsninger på det meste. Da blir det hele mer spennende og lærerikt og du verden så mye man kan lære av det som ikke går som forventa...

Hvis man har prøvd så godt man kan og fortsatt står fast, så er det heller ikke noe nederlag å spørre. Og det er utrolig hvor mye bedre kunnskap fester seg om man får lov til å feile et par ganger og så lykkes. Eller om man stiller spørsmål fordi man er oppriktig interessert i svaret..

Men tilbake til hvor skjærer det seg egentlig i skolen?

Det er selvfølgelig ikke bare et enkelt svar på dette. Årsakene kan være mange og sammensatte men ramler du utenfor fra start så skal det mye til i dagens system for å komme seg på plass igjen. Jeg tror at Robinson har gode svar på dette. Han sier det så enkelt som at mennesker er organiske og at man følgerig må se på utdanningsinstitusjoner som organiske og ikke mekaniske. Robinson framholder at vi er alle forskjellige og vi lærer på forskjellige måter og at lek, eksperimentering og bruk av våre kreative egenskaper må være det sentrale i utdanningssammenheng. Han sier videre at det lineære skoleløpet der man går på den og den skolen for så å begynne i den spesielle stillingen som man er utdannet til og blir i til man pensjonerer seg ikke eksisterer lenger. Utdanning og arbeidsmarked er like lunefullt som livet forøvrig og vi kan i liten grad se for oss hvor vi vil være om fem, ti, femten år. I tillegg så trekker han inn hvordan vår måte å utdanne og tenke på

setter menneskehetens eksistens på prøve med tanke på global oppvarming og miljøtrusler og sier at dette også må tas med i betraktningen når utdanningsinstitusjonene skal revolusjoneres.

En annen som jeg har stor sans for når det kommer til å tenke annerledes i skolen er Håvard Tjora. Han er "super lærer" og forfatter (kjent fra tv). Tjoras uttalelser i et intervju med barnehage. no ga følgende overskrift:

-Vi har en overgang fra barnehagen som kan ta livsgnisten fra barn.

Med underteksten: *Ikke kopier skolen inn i barnehagen, men forbered heller skolen på at det kommer noen viltre fem- og seksåringer.*

Med dette mener Tjora at lek og trivsel må ligge til grunn for all læring og mestring og at det trengs tilpasninger for hvert barn, for alle barn lærer ulikt. Videre snakker Tjora om trivsel og det å bli anerkjent. Om det å bli likt og tatt vare på selv når man gjør barnslige opprør.

Videre i intervjuet sier han at hver femte unge som går i barnehagen i dag vil regnes som analfabeter etter ti år i skolen og at halvparten av guttene slutter å lese i ungdomsskolen.

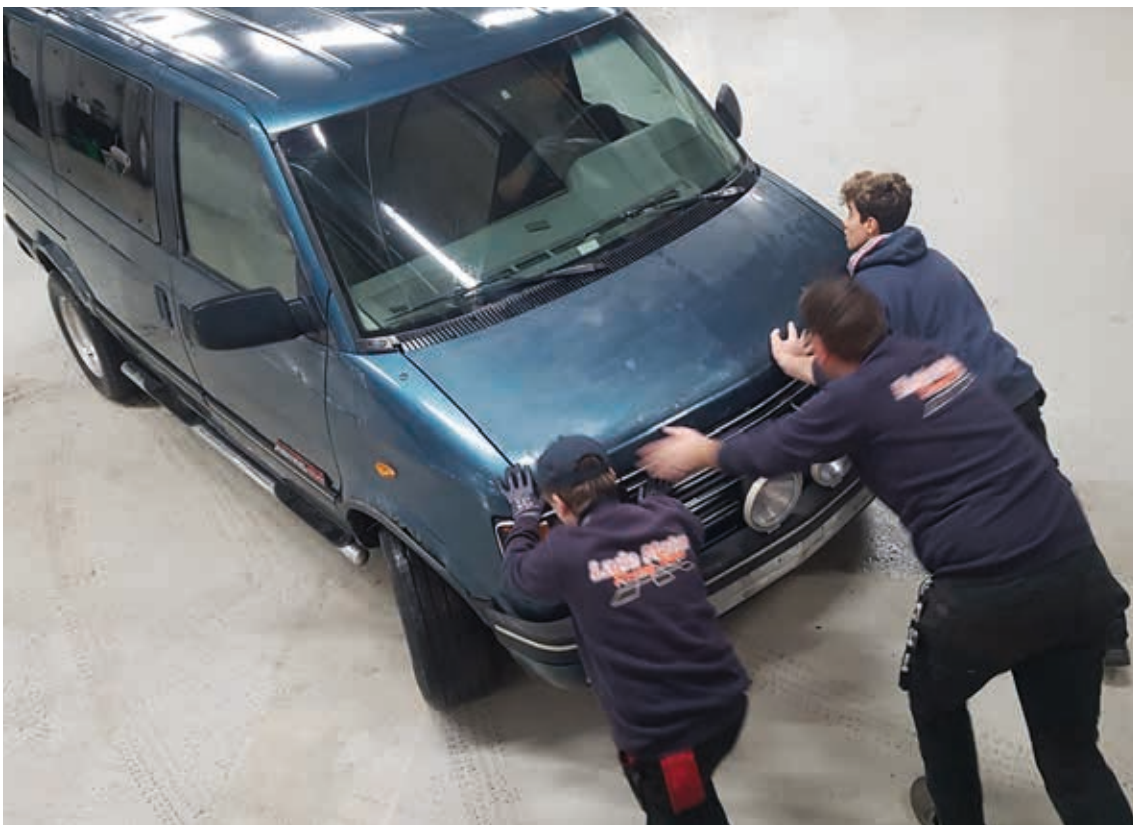
Detter er ikke ukjent for lærerne, de har kontakt med ungdommene hver dag og ser problematikken med sviktende engasjement hos ungdommene som faller utenfor hver dag. Det er også godt kjent for oss sosialarbeidere som jobber med ungdommer. Vi står ofte ved ungdommens side og ber om mer tilrettelegging for vi har erfaringer med at ungdommer har ressurser dersom de ser relevansen og egennytten i det som skal utføres. De er jo som folk flest, ser vi ikke nytten i det vi gjør så blir interessen deretter...

Derfor tenker jeg at det allerede her kunne ha vært nyttig for ungdommene å få lov til å begynne å velge. Jeg tenker at ved ungdomsskolealder så ser man hvem som er praktisk og hvem som er teoretisk anlagt og at man kan starte å forsiktig stake ut fagretning, gi mer innsikt og noe erfaring i hva praktiske jobber egentlig går ut på. Hvis man allerede her kunne velge teoretisk undervisning som oppleves nyttig, håndgripelig og praktisk anvendbar innenfor håndverks og mekaniske fag så vil flere føle seg inkludert og oppleve ungdomsskolen som mer relevant.

Vår erfaring er dessverre at mange av våre skoletrøtte tiendeklassinger blir skuffet når de starter på videregående. De starter med godt mot fordi har en formening om at når de endelig er ferdig med grunnskolen og har fått lov til å velge skoleløp selv, så skal de endelig få lære om ting de har interesse av. Men hva møter dem på videregående? Enda mer av de fagene som de mislikte i ungdomsskolen og mye mindre praktisk undervisning enn det de hadde sett for seg. Og jeg har sett gang på gang hva dette gjør med motivasjonen og tilhørighetsfølelsen til resten av klassen. Enda mer utfordrende og ekskluderende er det ofte for de minoritetsspråklige elevene. Mange av dem har marginal skolegang, begrensede norskkunnskaper og dårlig begrepsforståelse og dermed et mye bedre utgangspunkt for å falle utenfor. Samtidig så skal det sies at ved noen videregående skoler her i Trondheim er veldig dyktige til å se enkeltelever og skreddersy opplegg for dem. Dette er vel og bra men det blir for tilfeldig hvem som får den hjelpen de behøver for å komme seg gjennom det første året på videregående. For å utjevne forskjellene i videregående skole og hjelpe de som faller utenfor

inn igjen så mener jeg at Trondheim har behov for en produksjonsskole som for eksempel Hyssingen skole i Bergen. Og jeg syns at de uttrykker det så treffende på sin hjemmeside hva de driver med, at jeg har valgt å rett og slett sitere det som avslutning:

“Idé- og verdigrunnlaget til produksjonsskolen er å skapa eit praktisk læringsgrunnlag, som kan gi ungdom lyst, moglegheit og kompetanse til å gjennomføre ein vidaregåande utdanning eller klare seg på arbeidsmarknaden. Produksjonsskolen er eit tilbod til dei som treng å finne retning og utnytte sitt eige potensiale i eit inkluderande miljø. Opphaldet på Hyssingen blir lagt til rette etter den enkelte sitt behov og framtidsplanar. Legge til rette for et reelt arbeidsfellesskap og meistring. Der ein vil ein få arbeidslivsdanning gjennom å styrke fagleg utdanning, personlege eigenskapar og sosial kompetanse. Det er produksjonen sin nødvendighet, arbeidsfellesskapet og meistring av prosessen som er reiskapane våre og som dannar grunnlaget for pedagogikken vår.”

BARE TIL LÅNS – OM LØSRIVELSE

-FORELDREKONTAKTARBEID-

**Rannveig Damås
Hermansen**
*Barnevernspedagog,
foreldrekontakt
og ansatt i Uteseksjonen*

Veiledning, terapi, samtale; kjært barn har mange navn, roller, formål og innhold. Som miljøterapeut i Uteseksjonen og Trondheim kommune i forhold til ungdom gjennom flere år, har kontakt med foreldre bestandig vært til stede på et eller annet vis. Ungdommene vi følger opp har kontakt med foreldrene sine i ulik grad og med ulik kvalitet i relasjonen.

Hva er foreldre for ungdommen sin, og hva er ungdommen for foreldrene sine? I litteraturen og samfunnet forøvrig har det bestandig vært et diskutert tema. Eier foreldrene barna sine? Har vi de til låns? Når går eierskapet og eventuelt låneperioden over?

Kahlil Gibran, en arabisk forfatter fra tidlig 1900-tallet, som selv hadde et noe komplisert forhold til sin far, sier blant annet dette om forholdet mellom foreldre og barn.

Hvert barn er enestående

Du er deg barnet mitt, ikke en kopi av meg eller noen andre.
Du kommer selv til å finne hva du synes er vakkert.

Dine barn er ikke dine, de er sønner og døtre av
livets lengsel etter livet.
De kom gjennom deg, ikke av deg, er hos deg,
og med deg, men ikke eiendom du har.

Du kan gi dem kjærlighet, men ikke dine tanker.
Barn har sine egne tanker.
Det kroppen trenger kan du gi dem, men sjelen
deres kan du ikke huse.

Barnets sjel bor i morgendagens bolig,
dit du aldri finner veien, selv i dine tanker.

-Kahlil Gibran-

E, EIERSKAP OG KJÆRLIGHET

Som barnevernpedagog, miljøterapeut, mamma, datter, kone og mye synes jeg at ungdomstiden er en spennende fase i livet både som voksen og ungdom. Om man vil eller ikke er det noe i denne fasen som vekker sterke følelser oss mennesker i mellom. Vi er inne i en løsrivelsesfase der det, om jeg kan driste meg til å bruke store ord, kan kjennes ut som en forelskelse. Det er mye godt og mye vondt, og noen ganger kan det minne om kjærlighetssorg. Følelsen av å være så redd så redd, for det mest dyrebare man har, er noe av det vanskeligste av alt med det å være en forelder eller en voksen med ansvar.

I ungdomstiden ligger ikke barnet i sengen sin for å sove klokken sju på kvelden, du kan ikke lengre løfte barnet og ta det med deg ut av en vanskelig situasjon. Du som forelder må kjenne på følelsen av å måtte slippe i forhold til noe, kjenne på at man ikke har den fulle oversikt og kontroll. I tillegg er man kanskje uenige som foreldre seg i mellom i ulike situasjoner. Kanskje velger ungdommen en annen vei enn deg selv, som strider i mot dine verdier og tanker. Det kan være en trygg vei, men også en mindre trygg vei.

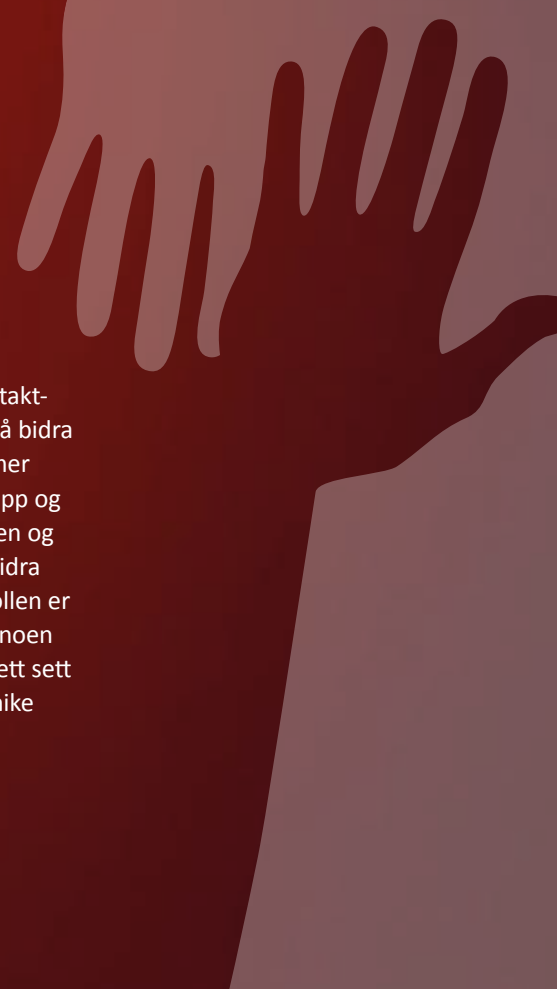
Dette og sikkert mye mer gjør at jeg har begynt å engasjere meg for å lage et rom for foreldre, et rom der foreldre kan vokse som en positiv ressurs for sine ungdommer og eventuelt deres nettverk. Jeg mener og tror at ved å tilby et sted hvor man kan komme med tankene og spørsmålene sine uten henvisning, uten at man trenger kalle det for terapi, gjør at veien for å ta kontakt for å dele

sine tanker og følelser her og nå i en utfordrende fase er kortere. Dette kan bidra til at man står stødigere i utfordrende situasjoner i møte med ungdommen sin. Mange av de foreldrene vi møter er redd for at barnet deres skal ende opp som en skoletaper, en narkoman eller i fengsel. Noen er også redd for at de valgene som ungdommen tar kan føre til en elendig fremtid, og i verste tilfelle tap av liv. Da er det viktig at man har et rom der man ikke får høre hva man må gjøre, men at man skaper et rom der de kan få ordfeste sin redsel og uten at man fordeler skyld og skam.

Spørsmål og tanker som dukker opp er: gjør vi det riktige? er vi på rett vei? Vi er så glade i barnet vårt og hva har jeg / vi gjort feil?

Ved å tilby samtaler kan man bekrefte foreldrerollen, "krise-minimere", bistå i forhold til annen hjelp, løse, råde, veilede, se situasjoner fra ulike perspektiv, som igjen kan føre til ny energi og ny kraft for å stå sammen med ungdommen litt til.

Målsetningen med foreldrekontaktarbeidet vårt er at USIT ønsker å bidra til at foreldre og ungdom kommer seg gjennom en periode med opp og nedturen, med både kjærligheten og nettverket sitt i behold. Det å bidra med å anerkjenne at foreldrerollen er vanskelig, og at det ikke finnes noen fasit. Hvert barn er unikt, med ett sett av unike foreldre og med sin unike opplevelse av sin situasjon.

Å FYLLE TOMROMMET

– FRA SÅRBARE UNGDOMMER TIL UNGE KRIMINELLE

Utagering blant unge har vært en del av samfunnet siden tidenes morgen. Det er umulig å finne et samfunn der det ikke eksisterer folk som tester grenser, og hvor noen til slutt faller utenfor det som er aksepterte. Barn og unge er speilbildet av sin tid og sitt samfunn. På grunn av aldersrelaterte årsaker og ekstra sårbarhet, må de bli tatt ekstra godt vare på.

Uteseksjonen i Trondheim kommune jobber med ungdommer som befinner seg i grenseland mellom 'det normale samfunnet' og et liv med kriminalitet, potensiell marginalitet og utenforskap. Noen lærer fort at grensen er nådd, mens for andre tar det lengre tid før de begynner å skjønne alvorlet av det de holder på med. De fleste barn og unge går det bra med i Norges land, dette har vi belegg for å si, basert på forskning de siste årene. Samtidig som det er viktig å advare om at de få som har det vanskelig er så synlige, kanskje i kraft nettopp av at de er få, og tyr til ekstrem vold, på en måte og en skala vi sjelden har vært vitne til. Det er åpenbart vanskeligere å være fattig og marginal i et rikt samfunn.

Året 2019 kommer til å bli et år vi i Uteseksjonen kommer til å huske lenge. Det sitter nå to 16-åringere i fengsel. En konsekvens av at de, i løpet høsten utøvde alvorlig vold mot andre, og i offentlighet. For de fornærmede og deres familier er disse guttene, forståelig nok, kriminelle som fortjener straffen de fikk. For oss som kjenner til disse guttenes livshistorier, så vet vi at de har med seg mye 'bagasje': livserfaringer og opplevelser som på mange måter har påvirket deres handlinger overfor andre, og overfor seg selv. Ut utover det rettsoppgjøret, er det viktig å tenke at dette er noe som vil hefte ved dem i fremtiden. Det er avgjørende hvordan disse ungdommene vil utvikle seg selv, og ikke minst hvordan de hjelpes og veiledes mot et voksenliv fritt for kriminalitet.

Barneombudets årlige rapport for 2019 slår innledningsvis fast at ungdom skal være på skolen. Vi er nødt til å konstatere at så er ikke tilfellet med guttene i vårt eksempel. 16-åringene er hverken på skolen, sammen med familiene sine, eller i sitt naturlige oppvekstmiljø. De er barn, og dermed de voksnes ansvar, uansett hvor skyldige de selv er i utøvelse av uakseptabel vold og kriminalitet.

Vi vet at utagering som kommer til uttrykk i voldsomme former, i likhet med mer stille selvskadende atferd, ofte kan være et rop om hjelp. Språket det uttrykkes i er lært gjennom oppvekst og sosial påvirkning, fra voksne rollemodeller like mye som fra jevnaldrende. Mange utagerende ungdommer har fra barndommen lærdom fra

Marshalee Jones
Miljøterapeut
og ansatt i Uteseksjonen

Karim Essahli
Miljøterapeut
og ansatt i Uteseksjonen

Det er umulig å finne et samfunn der det ikke eksisterer folk som tester grenser, og hvor noen til slutt faller utenfor det som er akseptert.

omsorgssvikt, avvisning og traumer. Tilknytningsvansker taler sitt eget språk.

Her snakker vi altså om unge med tilpasningsvansker til skolen, samfunnet, familien og nettverket. At vi understreker disse faktorene er ikke ensbetydende med å gi noen gode unnskyldninger for de grove handlingene som ble begått, men for å påpeke at lenge før de ble en trussel for samfunnet, så var de barn med et stort behov for hjelp, støtte og omsorg, noe de fortsatt uten tvil er. En kan kanskje argumentere med at de fikk tilbud om hjelp, men at de ikke klarte å benytte seg av den. Spørsmålet er da hvordan klarer 'systemet' å hjelpe en person som er så relasjonsskadet at hun/han egentlig ikke vet hvordan de skal forholde seg til fremmede folk som plutselig skal 'hjelpe deg'? Hvor var systemet når de var på sitt mest sårbare og hadde et sterkt behov for den hjelpen som kom så sent? Det er mange spørsmål, men veldig få svar. Disse guttene er dessverre et eksempel på hvor viktig og avgjørende tidlig intervensjon og forebyggende arbeid er, når det gjelder å gjøre en forskjell for ungdommer som har opplevd mye traumer i sin barndom eller har hatt en vanskelig oppvekst.

Det er også et kjent moment at tjenestene som skal yte hjelp fra tid til annen kommer til kort i møte med rask og akutt utvikling av problemer. I tillegg til utfordringer som oppstår når en skal samarbeide med ungdommene selv, foresatte eller andre aktører. Når tvang ikke er mulig, og heller ikke ønskelig for å holde ekstremt utagerende ungdommer under tilsyn i institusjoner de er plassert i, blir konsekvensen at ordens myndighetene trår til med straffetiltak, som å holde de i varetekt eller lignende. Dette er en svært uheldig situasjon. Sosialfaglig tidlig intervensjon samt tett og koordinert innsats kan være avgjørende for skade-reduisering, og for ivaretagelse av gode relasjoner til ungdommene.

Når vi havner opp i en situasjon der et barn har behov for omsorg og det samtidig viser store

atferdsvansker, hvordan klarer vi å gi tilstrekkelig hjelp? Erfaringsmessig har vi ofte opplevd at systemet klarer å dekke enkelte behov, men sliter med å dekke andre behov godt nok. Situasjonen blir enda verre når det er snakk om ungdommer som begår kriminelle handlinger, eller ved vedvarende misbruk av rusmidler og der spørsmålet om å beskytte samfunnet kommer i spill.

Erfaringen tyder på at mange av disse ungdommene ikke skjønner 'sitt beste', eller ikke evner å se skadevirkningen og konsekvensene av deres handlinger. Dette skyldes at de per definisjon ikke er moden nok for det. På fagspråk heter det manglende dømmekraft. Men skaden gjør de fleste klokere. Det hører vi ofte i utsagn de kommer med i ettertid, av typen: "Jeg mente virkelig ikke det", "det var rusen som gjorde det". Utsagnene er talende eksempler på en modenhets prosess under utvikling.

I ettertid kan veien tilbake til 'det normale' bli lengre, siden utagering har blitt den nye 'normalen' deres. Noen har levd så lenge i grenseland, har bygd et destruktivt nettverk, og en protest-drevet solidaritet med hverandre. Å hjelpe dem handler ofte først og fremst om å bryte denne prosessen. Når kriminaliteten i tillegg blir lønnsom, kan det å komme tilbake på riktig spor være mindre fristende. Dette er umiddelbart, og heldigvis, ikke tilfellet for eksemplene vi behandler her.

Omsorgsbasert miljøterapi, tett oppfølging, tett og effektivt samarbeid hjelpeinstansene imellom, og ikke minst sterkere involvering av familie, nettverk, og skole er noen av elementene som må til for å utarbeide den nest beste rammen for å hjelpe disse ungdommene snu negativ atferd til positiv deltakelse i eget liv og i samfunnet ellers. De som evner å ødelegge, evner sikkert å bygge. Det er verd å rigge til de menneskelige og ressursmessige investeringene som skal til. Det er dette vi mener med å fylle tomrommet.

“

Det er viktig å huske at de fleste ungdommer kun eksperimenter med rus over en kortere periode.

“

I Uteseksjonen blir det ikke fullt, fordi det jobbes kontinuerlig med å skape plass til enda en til – og enda en.....

“

Det er ikke enkelt oppsummere alt som driver samfunnsutviklingen, og når vi ser at ungdomskriminaliteten faller, hva vet vi egentlig sikkert om årsakene?

“

Hvis vi får en felles forståelse for den enkelte ungdoms behov, og klarer å dra samme vei, er sjansen større for varig endring

“

Vi er opptatt av at ungdom skal bli sett, hørt og møtt – og vi skal bestrebe å gjøre noe med det de sier.

Trondheim kommune
Barne- og familietjenesten
Uteseksjonen i Trondheim
PB 2300, Torgarden
7004 Trondheim

www.trondheim.kommune.no/uteseksjonen

154364 • mai 2020
Layout og print: Skipnes Kommunikasjon AS
Camilla Wright - Red

